

Lunds universitet
Avd. för litteraturvetenskap, SOL-centrum
Handledare Paul Tenggart
2013-06-07

Kerstin Nilsson
LIVK02
Kandidatuppsats,
barnlitteratur

Läsning och skolbibliotek

- om elevers läsvanor och skolbibliotekets roll

LUNDS UNIVERSITET

Abstract:

I min uppsats har jag velat lyfta fram skolbiblioteken och dess betydelse. Har genomfört en empirisk undersökning hos elever årskurs 6-9 Bokelundsskolan, Sölvesborg för att undersöka hur eleverna använder skolbiblioteket och hur mycket de använder och vistas i skolbiblioteket. Också undersökt hur eleverna ser på skolbiblioteket. Även undersökt deras läsvanor och om skolbiblioteket väckt deras läsintresse.

Jag har använt mig av diverse litteratur, böcker, tidskrifter, tidigare uppsatser och artiklar.

Syftet med mitt arbete har varit att få svar på elevernas fritidsläsning, hur de använder skolbiblioteket, deras val av litteratur och om det är någon skillnad mellan könen. Vad jag också ville ha svar på var: Hur kan man som skolbibliotekarie få eleverna att läsa mer litteratur?

Abstract:

In my paper, I wanted to highlight the school libraries and its importance. Has conducted an empirical study of students grades 6-9 Bokelund School, Sölvesborg to examine how students use the school library and how much they are using and staying in the school library. Also examined how students see the school library. Also examined their reading habits and the school library aroused their interest in reading.

I have used various literature, books, magazines, past papers and articles.

The purpose of my work has been to get answers to students' recreational reading, how they use the school library, their choice of literature and if there is any difference between the sexes. What I also wanted to answer was: How can we as school librarians get students to read more books?

Innehållsförteckning:

1. Inledning.....	2
1.1 Bakgrund.....	2
1.2 Syfte.....	2
1.3 Frågeställningar.....	3
1.4 Metod.....	3
2. Litteraturen.....	3
3. Skolbiblioteket i fokus.....	4
3.1 Skolbibliotekets pedagogiska roll.....	11
3.1.1 Skolbiblioteket – en lärandemiljö.....	14
4. Elevers läsvanor, läsförmåga och hur man kan väcka läslusten.....	18
5. Utvärdering och sammanställning av enkätundersökningen.....	32
6. Sammanfattning.....	35
7. Litteraturförteckning.....	37
 Bilagor: Sammanställning över vald skönlitteratur	
Flickornas val	1
Pojkarnas val	2

1. Inledning.

Jag skall här belysa elevers läsvanor i årskurs 6-9 på Bokelundsskolan, Sölvesborg samt hur de använder skolbiblioteket. Det är viktigt i dagens samhälle att kunna läsa och förstå en text. Även viktigt att kunna behärska språket på ett riktigt sätt. Då vi nu har fått en ny skollag, (SFS 2010:800) där det står att alla elever skall ha tillgång till skolbibliotek, är det viktigt att följa detta. Återkommer längre fram gällande Skollagen. I och med detta kan kanske elevers nyttjande av litteratur öka och i arbetet med att förbättra läsförståelsen har skolbibliotekarien en nyckelroll. För att få fart på läsningen måste man väcka en lust hos eleven att börja läsa böcker.

1.1 Bakgrund.

Eftersom jag är intresserad av ungdomslitteratur vill jag närmare undersöka elevernas läsvanor både inom skolan och på fritiden. Om man kan få eleverna mer motiverade till läsning, hjälper man dem även till språkutveckling och att bli mer allmänbildade. Både inom skolan och vidare i arbetslivet har kraven på läs- och skrivefärdigheter ökat. I och med nyttjandet av sociala medier krävs goda kunskaper att behärska den information som ges men även att sälla bland all information, samtidigt som vi får larmrapporter om att barn och ungdomar har läs- och skrivsvårigheter. Utbudet är idag större vad gäller TV, media och diverse fritidssysselsättningar, vilket böcker och läsning får stå tillbaka för. Mot denna bakgrund bestämde jag mig för att ta reda på hur det ligger till på min skola det vill säga om olika sociala medier påverkar elevernas intresse för läsning av böcker. Även undersöka hur eleverna ser på skolbiblioteket. Därför vill jag med detta arbete titta närmare på elevernas läsförmåga och deras inriktning. På skolan där jag arbetar i skolbiblioteket studerar för närvarande 410 elever. I undersökningen har 196 elever deltagit, 101 flickor och 95 pojkar. Klasserna som deltog var två klasser från årskurs 6, två klasser från årskurs 7, två klasser från årskurs 8 och två klasser från årskurs 9. På skolan finns fyra klasser i varje årskurs. 31 elever som deltog i enkätundersökningen hade annat modersmål än svenska.

1.2 Syfte.

I mitt arbete i ett skolbibliotek kommer jag dagligen i kontakt med elevers läsning och val av litteratur. Jag vill närmare studera hur mycket eleverna läser, vad de läser och vilken sorts litteratur de valt, för att kunna tillgodose elevernas behov. Samt ta reda på hur man kan stimulera dem till att

läsa mer litteratur. Även undersöka hur de använder skolbiblioteket och vilken inställning de har till skolbiblioteket.

1.3 Frågeställningar

- Läser årskurs 6-9 eleverna på min skola fri vald litteratur?
- Hur mycket läser eleverna?
- Deras val av litteratur?
- Finns det någon skillnad när det gäller kön och ålder?
- Vad skulle man som skolbibliotekarie kunna göra för att inspirera eleverna till att läsa mer?
- Hur ser de på skolbiblioteket?

1.4 Metod

Mitt tillvägagångssätt var att läsa litteratur om barns och ungdomars läsvanor och om skolbibliotek samt att genomföra en enkätundersökning om elevernas läsvanor på min skola och deras förhållningssätt till skolbiblioteket. Sedan jämförde jag vad jag kommit fram till i undersökningen med den litteratur jag läst. Enkätundersökningen genomfördes klassvis, där jag var behjälplig med frågorna. Klasserna var slumpmässigt utvalda. Enkätundersökningen pågick under två veckors tid. Den tänkta undersökningen skulle också vara en hjälp till lärarna och även till skolbibliotekarien att se vad för litteratur eleverna läser och efterfrågar. Jag har valt att inte ta hänsyn till den sociala bakgrunden i min undersökning. Tabellvärdena är angivna i procent.

2. Litteraturen

Jag har använt mig av ett flertal faktaböcker, tidskrifter, artiklar, nya Skollagen och tidigare forskning som gjorts inom barns och ungdomars läsvanor och hur barn och ungdomar ser på skolbiblioteken. Även min enkätundersökning har legat till grund för mitt arbete.

3. Skolbiblioteket i fokus

Skolbiblioteket fyller en viktig funktion då det gäller lärandet, informationssökning och att samspelet mellan skolbibliotekarien och lärare fungerar på ett bra sätt är en förutsättning för ett väl fungerande skolbibliotek. Ett utvecklat samarbete mellan lärare och skolbibliotekarie är viktigt för kvalitén i skolbiblioteksverksamheten.

- Hur kan eleverna på bästa sätt utnyttja skolbiblioteket? Ett skolbibliotek bör vara ett ”levande” bibliotek där elever kan sitta och läsa men även kunna sitta vid datorer och samtidigt nyttja den litteratur som finns. Där jag arbetar sker inte så sällan undervisning i skolbiblioteket, eleverna använder datorerna och nyttjar facklitteraturen samtidigt. Skolbiblioteket har för närvarande femton datorer till sitt förfogande. Samtidigt så har våra högstadieelever fått egna bärbara datorer och därför används inte skolbibliotekets datorer lika frekvent.

- Vad har vi då ett skolbibliotek till? Som Agnes Nobel skriver: ”Ett skolbibliotek kan vara en pulserande hjärtpunkt i skolarbetet. Men det kan också föra en ganska sömnig tillvaro”.¹ Att skolbiblioteket är en pulserande hjärtpunkt stämmer väl överens med det skolbibliotek där jag är verksam, skolbiblioteket ligger centralt placerat i skolan, vilket har stor betydelse för dess verksamhet. Lättillgängligheten spelar en stor roll när det gäller elevernas besök i ett skolbibliotek. Ett skolbibliotek skall fylla många olika funktioner, bland annat utlåning av böcker, användning av sociala medier, datoranvändning, vara en läromiljö och allmän träffpunkt som fyller en social funktion. Hur ett skolbibliotek används är av stor betydelse inte minst då det gäller läsförmågans utveckling, skolans och framförallt lärarnas sätt att väcka och vidmakthålla läsintresset hos eleverna, liksom att själva söka rätt på kunskaper också utanför skolan och efter skoltidens slut. En annan viktig aspekt som spelar roll för ett välfungerande skolbibliotek är också lärarnas enighet om skolbibliotekets viktiga roll. En annan stor betydelse är också hur stort anslag ett skolbibliotek får. Även lokalutnyttjande och samordning mellan ämnen har en viktig roll. Skolan behöver bemannade skolbibliotek av biblioteksutbildad personal.

- Hur kommer det sig att så få skolor har ett fungerande skolbibliotek? Denna fråga ställs i tidskriften ”PING” som ges ut av fackförbundet DIK, dit bibliotekarierna bland annat hör. Svaret är: ”brist på fantasi, menar DIK:s utredare Bo Westas, som har mångårig erfarenhet av

¹ Agnes Nobel, *Törnrosa och skolbiblioteket*, Skolöverstyrelsen och Liber Utbildningsförlaget, Stockholm, 1982, s. 8

skolbiblioteksfrågor”.² Under elevernas pågående skolval driver DIK och Biblioteksforeningen en kampanj. ”Budskapet är enkelt – vill vi ha en skola i världsklass kan vi inte ha skolbibliotek i gårdsgårdsserien”.³

Jag har inför min enkätundersökning frågat pedagogerna på min skola muntligt vad vårt skolbibliotek betyder för dem och de är ganska eniga att vårt skolbibliotek fyller en viktig funktion för elevernas läsning och lärande. Särskilt pedagogerna inom språk och samhällsinriktade ämnen tycker att skolbiblioteket har en viktig roll i undervisningen. Som ”PING” också skriver: ”Skolbiblioteket stärker elevernas förmåga att läsa, kommunicera och arbeta i en vidgad textvärld. Digital och kommunikativ kompetens är två av de åtta nyckelkompetenser som EU har identifierat som nödvändiga i det livslånga lärandet. Det är kompetenser som alla elever behöver i framtidens arbets- och samhällsliv”.⁴ Enligt nya Skollagen, skall alla skolor ha tillgång till skolbibliotek. Men hur ser det ut i verkligheten? Skolinspektionen har skrivit, i sin granskningsrapport från 2012, att få skolbibliotek är bemannade med utbildad bibliotekspersonal. På min fråga vad eleverna önskade av ett skolbibliotek, var svaren många och varierande. Här är några av svaren:

- att skolbiblioteket skall vara öppet hela skoldagen
- vara utrustat med nyutkomna böcker
- att där finns många böcker inom vissa genrer, de hade angivit kärlek, idrott/sport, historia och fantasy
- många faktaböcker inom olika områden
- att datorer skall finnas i skolbiblioteket
- att man kan sitta och läsa i lugn och ro
- att biblioteket skall vara en mysig och trevlig plats att vistas i, gärna med en caféhörna och soffor
- många bra sittplatser med myshörna
- att det finns böcker på elevers olika hemspråk

Saker som inte är helt självklara men som borde vara det i ett skolbibliotek år 2013. Men för vår skolas del, så uppfyller vi de flesta kraven på hur ett skolbibliotek skall se ut. I vårt skolbibliotek finns många avskilda sittplatser där eleverna kan sitta och läsa och umgås. Det är viktigt att ha tillräckligt med sittplatser i ett skolbibliotek så att även pedagogisk verksamhet kan bedrivas. Även Aidan Chambers har uttryckt angående skolbibliotek: ”Ett skolbibliotek måste skötas. Alla skolor

² Bo Westas, *PING*, Fackförbundet DIK, Stockholm, Nr 1/2013, s. 18

³ Bo Westas, *PING*, Fackförbundet DIK, Stockholm, Nr 1/2013, s. 18

⁴ Bo Westas, *PING*, Fackförbundet DIK, Stockholm, Nr 1/2013, s. 18

ska ha en vuxen som ansvarar för bokbeståndet, någon som är en hyfsad administratör och som anser att böcker är till för att läsas snarare än stå prydligt uppradade på hyllor. Minst lika viktigt är att bibliotekarien är en person som vill att andra – lärare, elever, även föräldrar – ska delta i arbetet”.⁵ Jag menar, skriver också om detta senare i mitt arbete, att det är viktigt att böckerna skyltas och syns. Jag märker detta tydligt i mitt arbete i skolbiblioteket att skyltade böcker lånas ofta först, dels för att dessa är nyttkomna men även att de kan vara inom en viss genre. Det är inte nog så viktigt att synliggöra böckerna. I vårt skolbibliotek lånar inte bara eleverna utan även personalen. Jag menar det är viktigt att ha ett utbud som är anpassat för alla inom skolan, även om just skolbiblioteket är avsett för just eleverna i första hand.

Då jag genomgick en utbildning vid Högskolan, Kristianstad 2005, hur man bygger upp ett skolbibliotek, fick jag lära mig att närheten, tillgängligheten och hur man använder skolbibliotekets kompetenser är de viktiga komponenterna för att ett skolbibliotek överhuvudtaget skall fungera. Rektorerna på skolan har ett stort inflytande då det gäller skolbibliotekets utformning. ”Biblioteket är ett av skolans viktigaste läromedel. Ett vackert rum för fantasi och fakta. Ett rum som lockar både elev och lärare”.⁶ Ja, ett både positivt och vackert uttalande av Björn Nilsson, rektor på Högstorps skola F-6 och som var med och startade och utvecklade ett modellbibliotek i Växjö kommun. I biblioteket liksom i alla klassrum finns stora whiteboardtavlor som är direktkopplade till datorer. I min undersökning ställde jag frågan om behovet av whiteboardtavla i skolbiblioteket på min skola. Flertalet av eleverna tyckte att en whiteboardtavla skulle finnas medan några brydde sig inte.

Enligt statistik om skolbibliotek som Kungliga Biblioteket gjort 2012, har endast fyra av tio elever tillgång till ett skolbibliotek som är bemannat minst 20 timmar per vecka. Drygt 150.000 elever går på skolenheter som har tillgång till ett obemannat skolbibliotek som endast är öppet för enskilda klasser. Drygt 230.000 elever går på skolenheter som ändå är öppet för alla elever. Många skolbibliotek som finns tillgängliga är utan biblioteksutbildad personal. Således saknar närmare hälften av landets alla elever tillgång till ett skolbibliotek eller ett skolbibliotek som är bemannat. Många skolbibliotek saknar dessutom en handlingsplan. Många skolbibliotek saknar böcker på främmande minoritetsspråk. På den skola där jag är verksam finns elever som har annat modersmål än svenska och det är viktigt att ha ett utbud av böcker på deras hemspråk för att tillgodogöra elevernas behov. Även ett utbud av lättlästa böcker är ett måste för elever med lässvårigheter. Det bör även finnas tal- och ljudböcker för att tillgodose elevernas behov. Ett skolbibliotek skall vara

⁵ Aidan Chambers, *Böcker omkring oss – Om läsmiljö*, Norstedts Förlag AB, Stockholm, 1995, s. 25

⁶ Birgitta Stribe (skribent), *Skolbiblioteket – en pedagogisk resurs i undervisningen*, BTJ Förlag, Lund, 2007, s. 37

öppet för alla, ett offentligt rum. Här skall elever mötas från olika årskurser. Ett skolbibliotek skall dessutom vara en trygg plats, här skall skapas god kommunikation. En viss bokordning skall råda i ett skolbibliotek, böckerna skall stå enligt SAB:s (Sveriges Allmänna Biblioteksförenings) klassifikationssystem. Sedan är det upptill skolbibliotekarien att indela böckerna i olika genrer, vilket kan vara nödvändigt i ett skolbibliotek.

I vårt skolbibliotek är böckerna indelade i genrer och även åldersmässigt indelade. Således utgör klassifikationssystemet biblioteks- rummets struktur. Louise Limberg skriver: ”Skolbibliotek är tämligen osynliga i såväl lärarutbildningar som i pedagogisk forskning. Om skolbibliotek skall bli ändamålsenliga redskap för kunskapande arbete i skolan behöver de bli mera synliga inom nämnda fält”.⁷ I min undersökning ställde jag frågan:

- Hur ofta besöker du vårt skolbibliotek? Det framkom en markant skillnad mellan flickor och pojkar, flickorna besökte skolbiblioteket betydligt oftare än pojkarna. Mina kriterier var: ofta, sällan, mer sällan och aldrig. För att förtydliga vad jag menar, förtydliganden förklarades även för eleverna då de skulle svara på frågan:

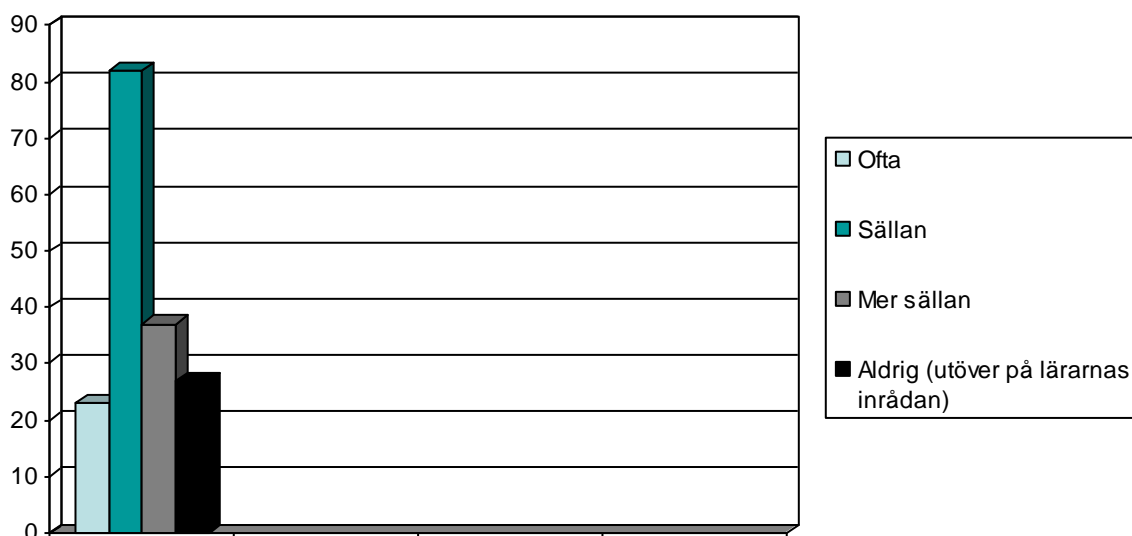
Ofta: besök varje dag i skolbiblioteket

Sällan: en gång i veckan

Mer sällan: enstaka gånger i månaden

Aldrig: inga besök utöver på lärarnas inrådan.

Tabell 1. Hur ofta besöker du vårt skolbibliotek?

⁷ Louise Limberg, *Skolbibliotekets pedagogiska roll – en kunskapsöversikt*, Skolverket, Stockholm, 2002, s. 90

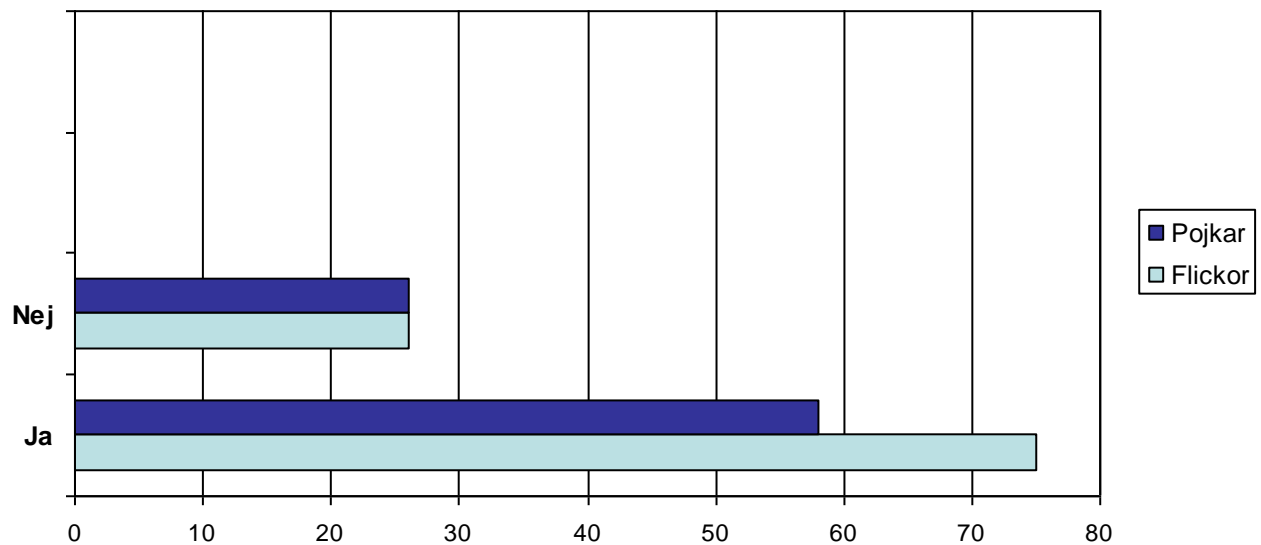
I undersökningen svarade 13 flickor och 9 pojkar att de var i skolbiblioteket ofta, 55 flickor och 27 pojkar svarade sällan, 14 flickor och 23 pojkar svarade mer sällan och 13 flickor och 23 pojkar svarade att de aldrig var i skolbiblioteket.

Glädjande visar undersökningen att skolbiblioteket besöks regelbundet utav eleverna, vilket tyder på att skolbiblioteket spelar en viktig roll och fyller en funktion på skolan.

Jag ställde också frågan om skolans bibliotek uppfyller kraven på hur ett skolbibliotek skall se ut. Svaren var skiftande. Många var nöjda som det var medan andra önskade mer utav skolbiblioteket.

Tabell 2. Uppfyller skolans bibliotek dina krav på hur ett skolbibliotek skall se ut?

Alla flickor hade svarat och 84 utav 95 pojkar

Bland flickorna svarade 75 att skolbiblioteket uppfyllde kravet medan 26 svarade nej på frågan, alla flickorna deltog. Bland pojkarna blev resultatet att 58 svarade ja och 26 nej, 84 utav 95 pojkar hade svarat.

Många elever besöker skolbiblioteket på eget initiativ för att förvärva kunskap eller för att läsa. Det kanske inte alltid är de lässvaga eleverna som besöker skolbiblioteket, det är oftast dessa som behöver tillgången till ett skolbibliotek och som behöver uppmuntran och inspiration till att börja läsa böcker och förvärva kunskap.

Liksom på frågan vad eleverna önskade av ett skolbibliotek, var många svar även här om öppettiderna, att skolbiblioteket skall vara öppet hela skoldagen och att tillgänglig personal skall finnas på plats.

Många elever tyckte vi hade ett fint och välordnat skolbibliotek medan andra tyckte att det var ”lite rörigt”, däremot hade ingen invändning mot att skönlitteraturen var indelad i olika genrer. Detta tyckte många var positivt och det var lättare att hitta vad man sökte efter. Ville man ha en bok som handlar om idrott, gick man till hyllorna där dessa fanns och likadant om man ville ha en bok som handlar om djur etc. Eleverna tyckte inte det var några svårigheter att hitta böckerna. Hittar de inte en bok, frågar de skolbibliotekarien. Avsikten med mina frågor gällande skolbiblioteket både som uppehållslokal för gemenskap och som läroplats, är hur eleverna ser på skolbiblioteket. Önskemålet om nya inventarier såsom soffa och sittkuddar var ständigt återkommande. De ville också ha fler sitttytor för att kunna sitta med sina bärbara datorer. Jag menar detta tyder på att skolbiblioteket fyller en viktig social funktion. Hänvisar till en undersökning som har gjorts i Västerås av Montserrat Arias och Anne Ljungdahl, båda bibliotekarier i grunden. Montserrat Arias och Anne Ljungdahl har benämnt undersökningen ”Man känner sig så speciell” – elevers åsikter om skolbibliotek vid en undersökning från tre olika skolor i Västerås.⁸ Deras undersökning gav intressanta svar, väldigt snarlika min egen undersökning. Eleverna ville ha en lokal där de kan sitta, läsa och göra sina läxor. Samma svar som jag fick i min undersökning på vad de önskar utav skolbiblioteket. I vårt skolbibliotek har vi 31 sittplatser förutom vid datorerna där det finns 12 sittplatser. Våra elever tycker ändå att sittplatserna är för få och önskar fler. Då vi på vår skola har elever från andra länder och kulturer önskade dessa elever mer litteratur på deras hemspråk, som jag tidigare nämnde, vilket har tillgodosetts med ett brett utbud av utländsk litteratur. Det som undersökningen i Västerås visade var:

- * Att eleverna själva framhåller att skolbiblioteket är viktigt för dem och deras skolresultat
- * Att skolbibliotekarien spelar en viktig roll
- * Att många elever saknar böcker och bibliotek i hemmet. De poängterade vikten av att lätt kunna få tag i aktuella böcker i skolbiblioteket för deras lärande.
- * Att många elever, speciellt pojkarna saknar dator i hemmet och vill kunna ha tillgång till fler datorer i skolbiblioteket

⁸ Kerstin Rydbeck (Red.), *Spelar skolbibliotek en roll? – En presentation av fem projekt från en forskningscirkel om skolbibliotek*, Uppsala Universitet, Institutionen för ABM, 2009, s. 28

* Att eleverna värderade skolbiblioteket som en tyst lokal att studera i.⁹

Dessa fem analyser stämmer väl överens på några punkter med min undersökning. Att skolbiblioteket är viktigt för eleverna stämmer väl överens då många utav eleverna tyckte att skolbiblioteket var öppet alldeles för lite, detta återkommer jag till i min undersökning men det visar tydligt elevernas inställning till skolbiblioteket och hur viktigt det är med ett skolbibliotek. Många utav eleverna tyckte också att skolbiblioteket uppfyllde kravet på hur ett skolbibliotek skall se ut. På frågan om de tyckte att det var viktigt med datorer i skolbiblioteket, blev resultatet att ungefär hälften tyckte det var viktigt. Högstadieläverna har ju egna bärbara datorer som är avsedda för undervisning och lärande och skall medtagas hem, så på denna punkt stämmer undersökningen från Västerås inte med min. På den sistnämnda punkten att skolbiblioteket skall vara en tyst lokal uppskattades även av eleverna på Bokelundsskolan. Eleverna ville ha en lugn plats att dra sig tillbaka på och sitta och läsa.

Läste om Hagalidskolans bibliotek som blev Årets skolbibliotek 2009. ”Nyckeln till framgång har varit samarbete – mellan skolledning, bibliotekarie, lärare och elever”.¹⁰ Jag menar att samarbete mellan de här är viktigt för att ett skolbibliotek skall fungera på ett optimalt sätt. ”Väggarna är fulla av färgglada bilder och fantasifulla figurer.”¹¹

I min undersökning då jag frågade om vårt skolbibliotek önskade eleverna mer färgglatt och fantasifullt. Då vi på skolan hade kärlekstema i vårt ”Skapande skola”-projekt skrev eleverna egna kärleksdikter, de var ute i naturen och videofilmade, bilder som de sedan satte text till, de gjorde även illustrationer till bilderna. Elevernas projekt visades bland annat upp i skolbiblioteket men även i Centralhallen på skolan. Detta var uppskattat och eleverna tyckte det var givande att ha två temadagar. Det är också viktigt, som inte nog kan påpekas, att skolbiblioteket inte skall vara en för tyst plats, det behöver vara lite kaotiskt för att eleverna skall känna sig bekväma. Som Britt Dahlström skriver: ”När det gäller frågan hur bibliotekarier ska kunna nå ut till ungdomarna väger vikten av att studera ungdomskulturen en del. Detta innebär i sin tur att ungdomskulturen måste få en plats i biblioteket. Det är således viktigt att biblioteket släpper på sina fasta, disciplinära ramar. Detta är även en av Spejares slutsatser; att biblioteket behöver släppa ”in lite kaos”. ”Så länge bibliotekarier kämpar för att dämpa de kaotiska inslagen etc. kommer det att bli svårt för

⁹ Kerstin Rydbeck (Red.), *Spelar skolbibliotek en roll? – En presentation av fem projekt från en forskningscirkel om skolbibliotek*, Uppsala Universitet, Institutionen för ABM, 2009, s. 29

¹⁰ Helén Andersson & Tove Eriksson (Red.), *Framsidan – 1 – Öppna dörrar för öppna sinnen: skolbiblioteken och framtiden*, Kultur i Väst, 2010, s. 27

¹¹ Helén Andersson & Tove Eriksson (Red.), *Framsidan – 1 – Öppna dörrar för öppna sinnen: skolbiblioteken och framtiden*, Kultur i Väst, 2010, s. 27

ungdomarna att känna sig som en del av denna värld".¹² Jag menar det är viktigt att ungdomarna skall få sätta sin prägel på skolbiblioteket.

3.1 Skolbibliotekets pedagogiska roll

Flera undersökningar har gjorts inom området skolbiblioteket och dess pedagogiska roll, både vad gäller skolbibliotekets pedagogiska roll, läsvanor och elevers inställning till skolbibliotek. Dahlström har skrivit om "Bibliotekariers attityd till ungdomars biblioteksanvändning och läsning". Dahlström tar bland annat upp ungdomars attityder till bibliotek. Undersökningen gällde folkbibliotek och inte skolbibliotek. I Dahlströms undersökning framgick att de allra flesta ungdomarna kände sig välkomna till biblioteket och att 90% var nöjda med utbudet. Som jag också tidigare har nämnt var de allra flesta, 93%, nöjda med vårt skolbibliotek och utbudet. Dahlström skriver att "språket har en stor betydelse för identitet, självuppskattning och självförtroende. Det kan bli problem för en individ att komma till ett land som han eller hon inte har förutsett. Ens modersmål är inte längre användbart, värdefullt eller viktigt i det nya landet. Individen talar inte det nya språket så bra".¹³ Utav de elever som ingick i min undersökning och som jag tidigare har nämnt fanns det elever med annat modersmål än svenska. Flera utav dessa var nyanlända och gick i förberedelseklass (FBK) för att lära sig svenska språket och så småningom "slussas" ut i olika klasser. Många utav dessa svarade att de var positiva till skolbiblioteket och intresserade av att få reda på nya böcker, både utav skolbiblioteket men även klassläraren. De var även fullt nöjda med utbudet av böcker. Möjligtvis finns en nyfikenhet, ett intresse och engagemang av att låna och läsa litteratur som de kanske inte var vana vid tidigare.

- Hur kan man definiera ett skolbibliotek? Ett rum fyllt av böcker? I Louise Limbergs "Skolbibliotekets pedagogiska roll – en kunskapsöversikt" står följande: "I en handbok från 1990 formulerades en definition som tog fasta på fem dimensioner hos skolbibliotek: rummet, medierna, informationssystemet, verksamhetens innehåll och ändamål samt personalen: Skolbibliotek är ett rum för böcker och andra medier, ett system för registrering och möjligheter att finna en bestämd bok, kunnig personal som ansvarar för och driver verksamheten och till sist ett program, där

¹² Britt Dahlström, *Stå mellan hyllorna och kramas – Bibliotekariers attityd till ungdomars biblioteksanvändning och läsning*, Magisteruppsats, Högskolan, Borås, 2000, s. 69

¹³ Britt Dahlström, *Stå mellan hyllorna och kramas – Bibliotekariers attityd till ungdomars biblioteksanvändning och läsning*, Magisteruppsats, Högskolan, Borås, 2000, s. 15-16

biblioteket bidrar till att höja kvalitén på undervisning och inläring”.¹⁴ I en fortfarande aktuell utveckling föreslog Statens kulturråd följande definition av skolbibliotek:

- skolbibliotek är den eller de platser i eller i direkt anslutning till skolan där det finns resurser i form av medier, teknik och personal för att förmedla, söka och värdera information och läsoplevelser av alla slag.
- skolbibliotekets uppgift är att svara för biblioteksservice i första hand för utbildningens behov inom den egna organisationen och att i samverkan med landets biblioteksväsende i övrigt ge biblioteksservice” (Andersson, 1999, sid 10).¹⁵

Det fokuseras mycket på rummet och på att ge service. Men jag menar att ett skolbibliotek har en betydligt större uppgift än så. Skolbiblioteket har en viktig pedagogisk roll. Likaså har skolbibliotekarien också en betydande roll i ett skolbibliotek. En skola kan ju ha tillgång till ett eget skolbibliotek, men behöver inte alls ha de funktioner, resurser eller tillgänglighet som ett skolbibliotek bör ha för att fungera som en pedagogisk resurs. Eftersom många skolbibliotek har låg eller ingen bemanning hinner inte skolbibliotekspersonalen undervisa i informationssökning och källkritik.

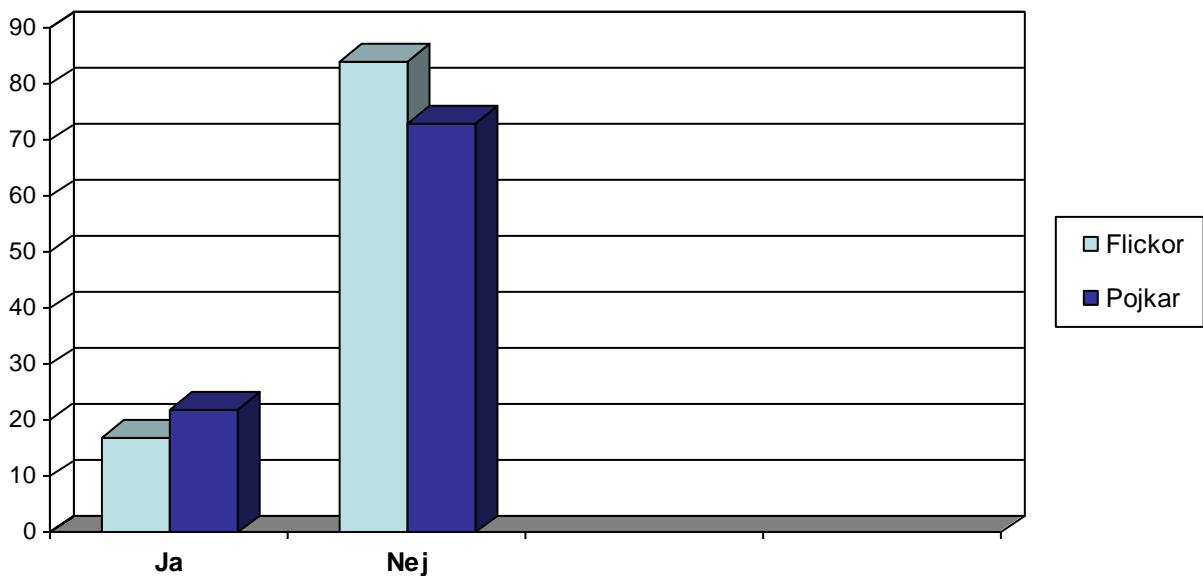
Även bokprat är en viktig del, att eleverna får ta del utav den litteratur som kommer ut på marknaden. I min undersökning angående bokprat svarade majoriteten nej på frågan om de skulle vilja ha bokprat. Se Tabell 3 och utvärdering.

¹⁴ Louise Limberg, *Skolbibliotekets pedagogiska roll – en kunskapsöversikt*, Skolverket, Stockholm, 2002, s. 12

¹⁵ Louise Limberg, *Skolbibliotekets pedagogiska roll – en kunskapsöversikt*, Skolverket, Stockholm, 2002, s. 69

Tabell 3. Skulle du vilja ha bokprat?

Alla elever hade svarat på frågan.

Att få böcker presenterade i klassen är viktigt för eleverna. På min fråga hur de får reda på nytukomma böcker var svaren väldigt varierande. En del uppgav att de inte alls får veta vilka böcker som nyligen kommit ut men de allra flesta uppgav följande:

- i skolbiblioteket
- av kompisar
- via internet
- på stadsbiblioteket
- genom bokjuryn
- via bokpaneler

Hur eleverna skulle vilja få information om nytukomma böcker var svaren också väldigt skiftande. Bland annat var svaren att de vill ha information:

- via bokprat
- via olika sociala medier
- via stadsbibliotekets hemsida
- på en anslagstavla i skolbiblioteket
- affisch på dörren i skolbiblioteket
- på skolans hemsida.

En del elever brydde sig inte alls om de fick information eller ej. En del svarade vet ej. Att sätta en bokvagn fylld med böcker i ett klassrum fyller givetvis en funktion men det gäller att få in eleverna i skolbiblioteket, dels för att bekanta sig med miljön och dels för att själv fritt kunna välja den litteratur de önskar. Som tidigare nämnts är böckerna indelade i olika genrer, detta underlättar betydligt för eleverna. Det får gärna ta lite längre tid att låna en bok men det är viktigt att eleverna får välja fritt vilken bok de vill ha, detta tycker jag är väldigt viktigt och vill betona. Ett välutrustat skolbibliotek gynnar elevernas läsfärdighet och ger också ett ökat lärande.

En skolbibliotekarie skall vara behjälplig med att hitta information till eleverna och klara av bibliotekstekniska, biblioteks- och litteraturpedagogiska frågor. En skolbibliotekarie skall vara både pedagog och bibliotekarie. En skolbibliotekarie undervisar som regel i informationssökning, ibland i samarbete med undervisande lärare. Det är viktigt att ett skolbibliotek har väl utbildad och kompetent personal för att kunna hjälpa eleverna på bästa sätt. ”Det väl fungerande skolbiblioteket ska anpassas till de behov skolans elever har i sitt skolarbete och till de behov som skapas genom den undervisning skolans lärare bedriver.”¹⁶

Att skolbiblioteket är viktigt då det gäller informationskompetens står helt klart. Att söka, hitta och kritiskt granska information är en komplex kompetens som kräver kunskaper och färdigheter inom skilda områden. Här kan skolbibliotekarien bli den som undervisar eleverna. Varken informationssökning eller datakunskap ingår i läroplanen men eleverna förväntas kunna behärska detta utan undervisning av varken lärare eller skolbibliotekarie. Jag menar att detta skulle finnas på schemat och skolbibliotekarien skulle då undervisa eleverna. I mitt dagliga arbete märker jag bristande kunskaper hos eleverna i att söka information på nätet och därför skulle utbildning inom informationssökning och datakunskap vara en bra språngbräda inför kommande studieår.

3.1.1 Skolbiblioteket - en lärandemiljö

Ett skolbibliotek skall vara en lärandefunktion med bemannad kompetent personal. Det fordras:

- digital kompetens, informationsfärdigheter, kunskap i informationssökning och sociala medier och användning av webbtjänster som lärandeverktyg.
- kännedom om läsprocesser och anpassad litteratur för de elever som går på skolan
- kännedom om hjälpmedel för elever med särskilda behov bland annat talböcker och lättlästa böcker
- förmåga att hantera hela klasser eller enskilda i deras lärprocesser

¹⁶ Helen Amborn & Jan Hansson, *Glädje i skolan – En bok om litteraturundervisning tillsammans med slukarålderns barn*, En bok för Alla, Stockholm, 1998, s. 85

- kunskap för hur litteratur kan användas i undervisningen
- samarbete mellan skolbibliotekarie, lärare, skoldatatek/specialpedagog och barnbibliotekarie

Begreppen ”livslångt lärande” och ”informationskompetens” har utvecklats parallellt. ”I Storbritannien började man tala om Information Literacy 1981 i en skrift med titeln *Information skills in the secondary curriculum* redigerad av Michael Marland. Där beskrevs stegen i en Information Literacy Model på så här”:¹⁷

1. Vad behöver jag veta?
2. Vilka källor kan jag eventuellt använda?
3. Hur får jag tag i informationen?
4. Vilka källor skall jag använda?
5. Hur skall jag använda källorna?
6. Vad skall jag anteckna?
7. Har jag den information jag behöver?
8. Hur skall jag presentera det?
9. Vad har jag åstadkommit?

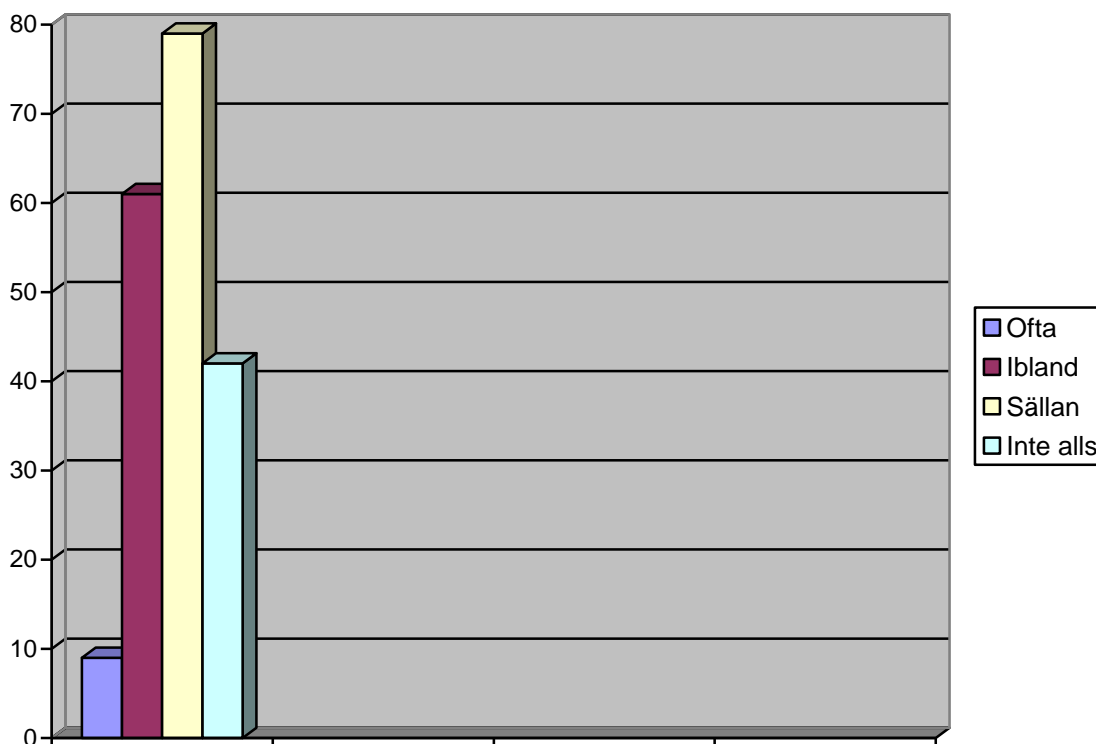
Ovanstående frågeställningar kan en skolbibliotekarie tillsammans med lärare undervisa och informera eleverna om. Att behärska informationssökning och kritiskt granska borde vara en del av undervisningen. Har också märkt att eleverna inte hittar ”rätt” information, är på fel sidor på internet etc. Som skolbibliotekarie kan man hjälpa eleverna med olika sökmotorer och länkar för att hitta det de söker. Det är väldigt oklart på många skolor vem som skall stå för undervisningen av informationssökning och källkritik. Till viss del ingår informationssökningen i svenskämnet. Men tyvärr får informationssökningen stryka på foten till förmån för annat som skall hinnas med i

¹⁷ Monica Nilsson, *Informationsfärdighet i praktiken – skolbibliotekarie och lärare i samverkan*, BTJ Förlag, Lund, 2007, s. 18

undervisningen. Många gånger lämnas eleven ensam i sin informationssökning. Den ”duktiga” eleven kanske klarar att på egen hand söka information men det är de ”svaga” eleverna som får stå tillbaka. Detta hindrar elevens kunskapsutveckling inom informationssökning.. I en rapport från 2006 (nr 288) konstaterar Skolverket ”att det finns stora variationer i hur Sverige kommer att organisera sina skolbibliotek. Många kommer att sakna mål för biblioteksverksamheten och planering för hur skolbiblioteket ska användas”.¹⁸ Enligt nya Läroplanen skall alla grundskolor vara utrustade med ett skolbibliotek och vara en del av skolans pedagogiska verksamhet. Skolbiblioteket skall även bidra till att ge eleverna stöd i deras lärande. Min undersökning visar att skolbiblioteket har en roll i elevernas lärande. På min fråga om eleverna använder skolbibliotekets resurser gällande skolarbete blev svaren skiftande, se Tabell 4. Se förklaring Tabell 1.

Tabell 4. Använder du skolbibliotekets resurser gällande skolarbete?

Alla utom 4 elever hade svarat på frågan.

Undersökningen visade trots att eleverna på högstadiet innehar egna bärbara datorer så fyller skolbibliotekets resurser sin funktion. Skolbiblioteket tillhandahåller facklitteratur som kan vara svår att hitta via internet. I vårt skolbibliotek finns Nationalencyklopedin i bokform, som annars inte finns att tillgå då detta kräver abonnemang. Skolbiblioteket använder sig av digitala hjälpmedel,

¹⁸ Birgitta Stribe (skribent) *Skolbibliotek – en pedagogisk resurs i undervisningen*, BTJ Förlag, Lund, 2007, s. 8

bibliotekskatalogen, olika databaser, webbplatser såsom Länkskafferiet, Mölndals stadsbiblioteks hemsida och olika språk- och matematikprogram. Det är viktigt att som skolbibliotekarie överbrygga sociala klyftor och svara för den digitala delaktigheten.

”Digidel”, är en kampanj som har startat i Sverige, vilken skall ge ökad digital delaktighet. Hur använder man sociala medier rätt? ”Kolla källan” har en särskild avdelning om sociala medier, där man kan få tips om länkar till artiklar. Många elever använder wikipedia i sina arbeten men få vet att wikipedia inte är helt tillförlitlig, då vem som helst kan skriva in fakta på sidan. Jag menar det är viktigt att informationssökning används på rätt sätt och här kan skolbibliotekarien spela en viktig roll i lärandet och undervisningen i att söka information på nätet som jag tidigare nämnt.

Många skolbibliotek finns på facebook, detta gör det möjligt för biblioteket att nå ut till eleverna, exempelvis att informera om nyutkomna böcker, ge boktips och eleverna kan även tipsa varandra om böcker. Det är också viktigt att skolbibliotek tillhandahåller hjälpmedel till elever med funktionsnedsättning. Då vårt skolbibliotek har nedladdningstillstånd laddas talböcker ner från MTM (Myndigheten För Tillgängliga Medier) till dessa elever. Ett nära samarbete med specialpedagoger och med skoldatateket i kommunen är viktigt då skolbiblioteket kan bidra till kunskap om vad som sker inom dessa områden. I skoldatateket i kommunen arbetar en specialpedagog som är ansvarig för hjälpmedel till elever med funktionsnedsättningar.

Ross Todd, forskare och föreläsare, som på 70-talet arbetade som lärare i Australien och Nya Zeeland och sedan som skolbibliotekarie i Australien skriver: ”Vad är ett skolbibliotek?” ”Skolbibliotek är skolans fysiska och virtuella allmänning, där information blir till kunskap, där läsförmåga, undersökande, tänkande, fantasi, upptäckande och kreativitet är centrala i elevernas lärande och kunskapsutveckling i alla ämnen för arbete och liv i en global, alltmer digital värld för att FRÄMJA UNDERSÖKANDE ARBETE OCH KUNSKAPSBYGGANDE”. ”Skapande, kreativitet i alla skolämnen. Tänk om! – föreställ dig ett sådant skolbibliotek! Det ska utmana eleverna, motivera, engagera och uppmuntra upptäckter”.¹⁹ Ross Todd har tillsammans med Carol C. Kuhlthau, med flera forskat kring elevers syn på nyttan av skolbibliotek, om informationskompetens, Internet och kunskapsstrukturer (2003). Ross Todd menar att ett skolbibliotek ska spela en central roll för undervisning och inte bara för att söka och skaffa fram information. Elevernas lärande är målet för hela skolans verksamhet. Medlen att nå dit kan vara flera. Skolbiblioteket kan bli navet kring vilket sökandet efter kunskap kretsar. Skolbibliotekets roll har ökat när kunskapsbegreppet fått

¹⁹ Maud Hell, *Skolbiblioteksutveckling – skolutveckling*, BTJ Förlag, Lund, 2011, s. 24

en djupare innebörd. Skolbibliotekarien har tillsammans med undervisande lärare blivit en aktiv part i elevernas kunskapssökande.

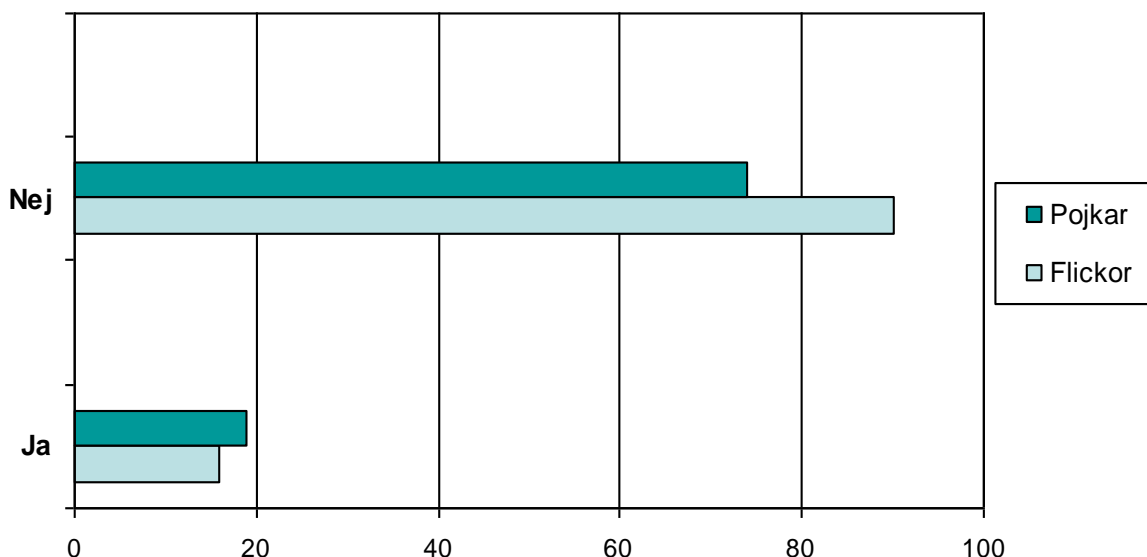
4. Elevers läsvanor, läsförmåga och hur man kan väcka läslusten

”Utbildning förutsätter utvecklande av barnets anlag. Idag möter man allt oftare barn som saknar möjlighet att utveckla det som ligger till grund för förmågan att skriva, läsa och räkna. Deras möjligheter att tillgodogöra sig utbildning i dagens skola är på så sätt starkt begränsade”.²⁰ Det är viktigt att skolbiblioteket också bistår med hjälpmedel i form av lättlästa böcker och ljudböcker. Jag ställde frågan:

- Lyssnar du på ljudböcker? Resultatet var att majoriteten av eleverna inte lyssnade på ljudböcker. Se Tabell 5.

Tabell 5. Lyssnar du på ljudböcker?

Alla flickorna hade svarat på frågan. Alla utom två utav pojkarna hade svarat.

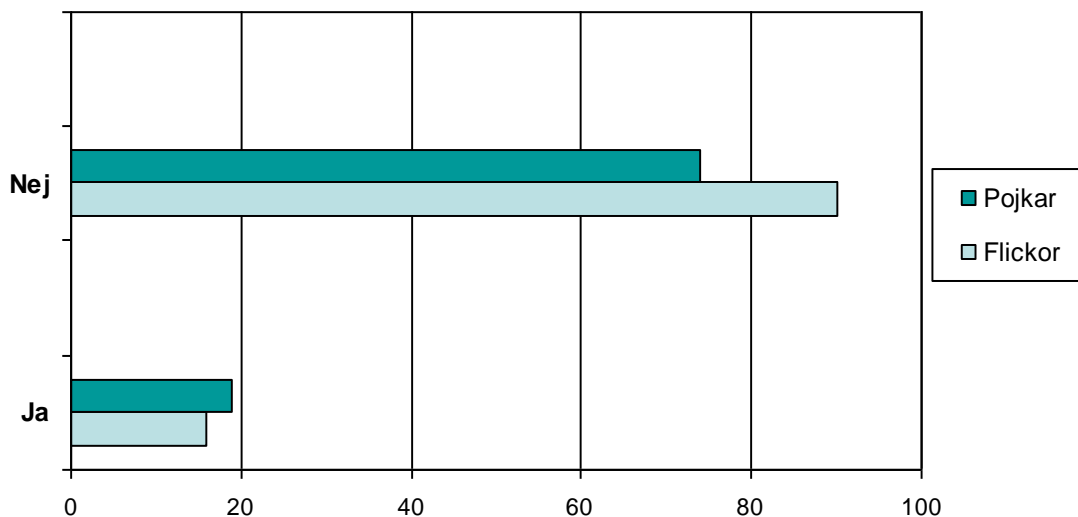
Att ett litet barn tidigt får höra någon annan läsa för dem, är viktigt för hur de själva sedan börjar att läsa. I min undersökning ville jag få reda på när eleverna började läsa på egen hand. Många utav eleverna kunde läsa innan de började skolan men stora flertalet i undersökningen lärde sig läsa i 6-7

²⁰ Audrey McAllen, *Hur kan vi hjälpa barn med läs- och skrivsvårigheter? - Erfarenheter från Waldorfpedagogiken*, Telleby Bokförlag, Järna, 1996, s. 14

års-åldern. Den högsta åldern som angavs bland flickorna var 9 år och bland pojkarna 10 år. Att kunna läsa och förstå en text är grundläggande för att kunna tillgodogöra sig kunskap under skoltiden. Det livslånga lärandet förutsätter att man har redskapen som krävs. I en undersökning som professor Martin Ingvar har gjort (publicerad i Dagens Nyheter 2008-03-09) framkommer att läsförmågan är ”en helt central färdighet för att få de sociala nycklar som behövs idag”. Genom att kunna läsa och förstå texter kan man också tänka själv och därmed förhålla sig kritisk till den information man får. Då vi på skolan har elever som har dyslexi, finns olika resurer i form av specialpedagoger, hjälpmedel såsom DAISY-spelare och extra läshjälp för att tillgodose dessa elevers behov. På skolan finns flera elever som har annat modersmål än svenska, som tidigare nämnts och det framkom att dessa började läsa på egen hand mycket senare än de svenska eleverna. Vissa utav dem började inte läsa förrän i 10 års-åldern. Det framkom också att det var någon i familjen, oftast mamma eller pappa, som läste för dem i tidig ålder. Elevernas läsvanor är väldigt skiftande på skolan. I min undersökning ställde jag frågan:

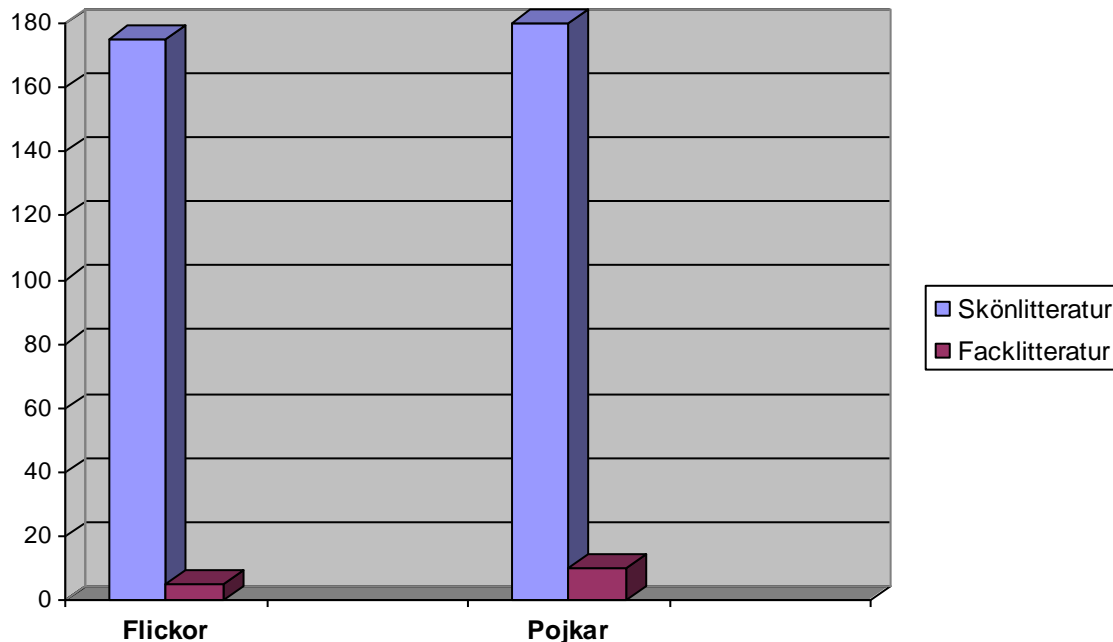
Tabell 6. Läser du E-böcker?

Alla flickorna hade svarat på frågan. Alla utom två utav pojkarna hade svarat. Svaren har jämn spridning mellan klasserna.

Tabell 7. Vad läser du helst?

Alla elever hade svarat på frågan.

Som Cai Svensson skriver när det gäller äventyrsberättelsens ålder 12-15 år: ”Tuffhet och gängbildning träder i förgrunden. Läsare på detta stadium kan främst intresseras genom intrig, händelser och sensationsmallen. Allmänna läsintressen är äventyrsböcker, sensationsnoveller, reseskildringar och populärfiktion”.²¹ Detta stämmer överens med vad jag kom fram till, då årskurs 6 och 7 valde äventyrsböcker och fantasy i första hand men även skräck- och idrottsböcker stod högt på listan. Bland flickorna dominerade böcker om kärlek. Men även bland flickorna kom skräck och fantasy högt upp. Har trenden med vampyr- kärleksböcker påverkat deras val? Säkert har intresset för denna typ utav böcker ökat i och med Stephenie Meyers böcker om kärleksparet Bella och Edward där den sistnämnde är vampyr och där böckerna även har filmats. Det är främst flickorna som lånar dessa böcker i skolbiblioteket. När det gäller åldern 14-16 år förändras bilden en aning. Cai Svensson skriver: ”Intresse för yttervärlden ersätts eller kompletteras med intresse för den inre världen och värdefrågor. Läsintressen är äventyr med mer intellektuellt innehåll, reseskildringar, historiska romaner, biografier, kärleksberättelser, aktuella ämnen, engagerad litteratur, faktamaterial som ofta har att göra med fackintressen”.²² Detta stämmer till viss del med min undersökning. Då det

²¹ Cai Svensson, *Barns och ungdomars läsning: problemöversikt och förslag till forskning*, Linköpings Universitet, Tema, 1989, s. 44

²² Cai Svensson, *Barns och ungdomars läsning: problemöversikt och förslag till forskning*, Linköpings Universitet, Tema, 1989, s. 45

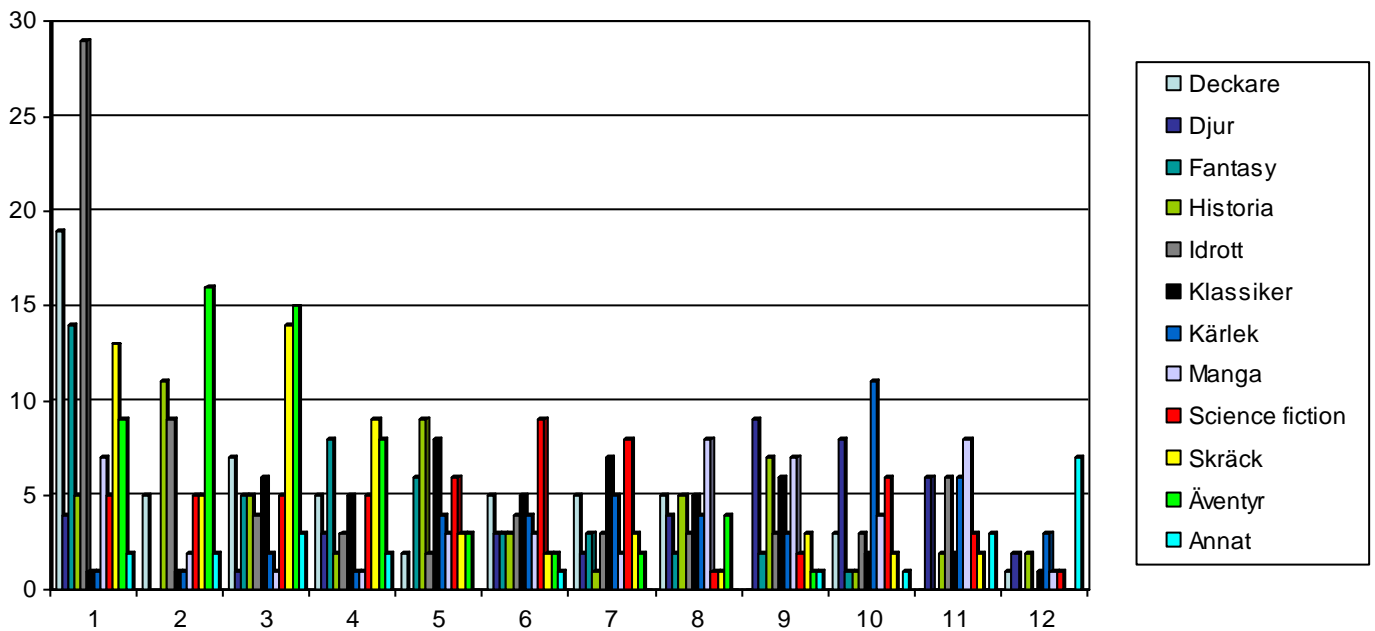
gäller pojkarna i årskurs 8 och 9 väljer de ofta fantasy, typ Lian Hearn's serie "Sagan om klanen Otori", "Väktar-serien" av Joseph Delaney, "Vargbröder-serien" av Michelle Paver, John Flanagans serie om "Spejarens lärling" eller Philip Pullmans böcker om "Den mörka materian" med flera. När det gäller flickornas val av fantasy skiljer det sig åt. Det är främst Lene Kaaberbøls böcker om "Katriona och landet Breda", Julia Sandströms serie "Nyckelväktarna" och Carole Wilkinsons fantasyböcker om den unga Ping och hennes äventyr som drakväktare. En intressant iakttagelse som jag gjort i skolbiblioteket är att flickorna många gånger lånar böcker utav kvinnliga författare och med kvinnor/flickor i huvudrollen och tvärtom att pojkarna ofta lånar böcker utav manliga författare. Även huvudrollsinnehavaren i boken är oftast av manligt kön då pojkarna väljer, exempel är Bert- och Sune-böckerna av Sören Olsson och Anders Jacobsson. Detta gäller i årskurs 8 och 9, i årskurs 7 och 6 är det blandat bland författarna och även den som har huvudrollen i boken. Fantasy-böcker och böcker om idrott stod högst på listan.

Elever som inte har svenska som modersmål, de kan komma från länder i krig eller konflikt, väljer oftast inte böcker som handlar om våld och krig. Min undersökning bland dessa elever visar att äventyrsböcker, böcker om idrott och sport, historiska romaner är populärast bland pojkarna, medan flickorna i första hand valde böcker om kärlek och i andra hand äventyrs- och djurberättelser. Cecily von Ziegesars bokserie "Gossip Girl" lånas också frekvent utav flickorna liksom Melissa de la Cruz serie "Au Pair" och Sarah Shepards serie som på engelska heter "Pretty Little Liars". En annan som fångar flickornas läsintresse är Eva Sussos trilogi "Hemligheter och pinsamheter" men även andra böcker utav författaren. Meg Cabots serie "En prinsessas Dagbok (The Princess Diaries) lockar också till läsning. Så kallad chic lit-litteratur lånas flitigt utav flickor från årskurs 6 till årskurs 9 men mest av årskurserna 8 och 9.

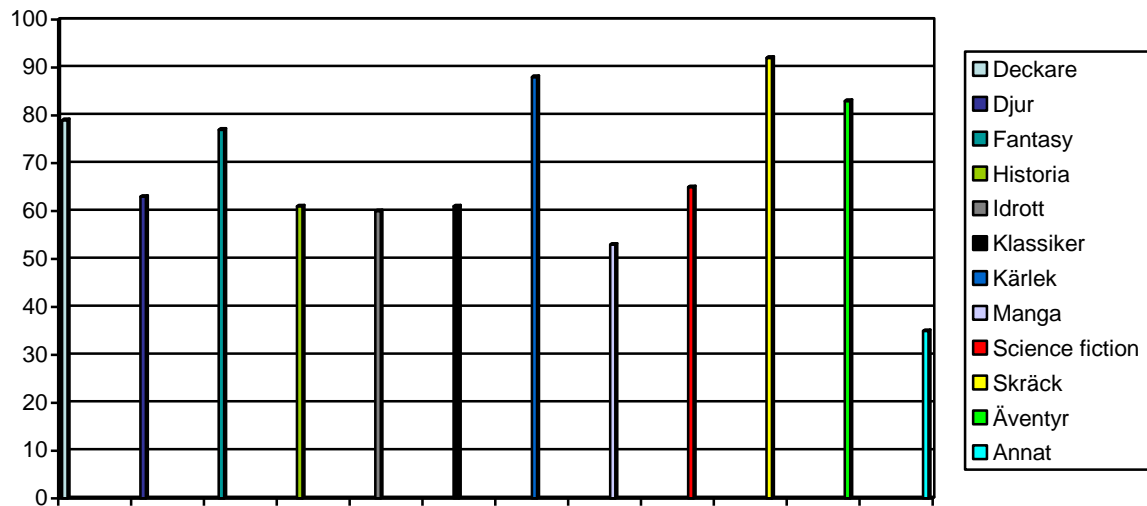
Deckare/kriminalromaner är populära i alla årskurser och bland bägge könen. Flickor i årskurs 8 och 9 skilde sig inte nämnvärt jämfört med flickor i årskurs 6 och 7 när det gällde val av litteratur. Kärleksromaner, vampyrberättelser och fantasy-böcker är populära hos flickorna från årskurs 6 till årskurs 9. Däremot bland pojkarna ändras litteraturvalet från årskurs 6 till årskurs 9, äventyrsböckerna minskar betydligt i antal utlån. Se Tabell 8, 9 och 10. Se även Bilaga 1 och 2 över sammanställning vald skönlitteratur.

Tabell 8. Vad är du allra helst intresserad av att läsa?

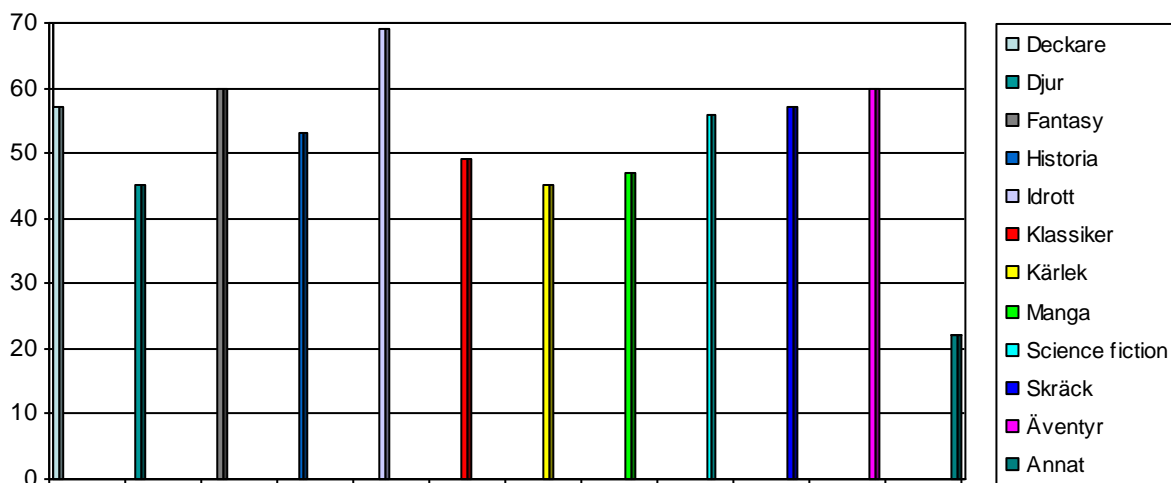
Alla elever hade svarat.

Tabell 9. Flickornas val

Tabell 10. Pojkarnas val

Intresse för vissa genrer visade sig tydligt i min undersökning, flickorna valde kärleksböcker (90%) i första hand medan pojkarna valde idrott/sport först. Pojkarna uppgav på frågan: ”Varför valde du som du gjorde?”, att de valde idrott/sportböcker på grund av att de utövade en sport. Flickorna däremot angav inget direkt skäl utan gillade mest kärleksböcker men även fantasy- och skräckböcker stod högt på listan. Som jag angav tidigare har möjligtvis flickorna påverkats av Stephenie Meyers böcker som även har filmatiserats, en del flickor hade uppgett att de sett filmerna. Pojkar kan också vara påverkbara där böckerna har filmats, jag tänker på ”Hungerspelen” som lånas flitigt både av flickor och pojkar. Böckerna om Harry Potter av J. K. Rowling lånas fortfarande till viss del men lånades mer frekvent då filmerna var aktuella. Harry Potter-böckerna lånas mest av pojkarna. Fantasy-genren har ökat överlag medan äventyrsböckerna inte fullt är lika populära.

I ämnet svenska ingår viss litteratur som eleverna skall läsa, bland annat deckare/kriminalromaner, klassiker och arbetarromaner och jag har noterat att denna typ av genrer inte lånas lika frekvent som annan litteratur kanske på grund av detta, med undantag för deckare. I samhällsorienterade ämnen ingår också viss litteratur som skall läsas och ingår i undervisningen, det gäller böcker om antisemitism. Pedagogerna är noga med att eleverna läser viss litteratur och särskilt undervisande lärare i ämnet svenska där läsning är högprioriterat. Bland flickorna är biografier populära, böckerna kan till exempel handla om sexuella övergrepp, ätstörningar, våld, missbruk och etnicitetsproblem etc. Om man ser till genusperspektivet är utlåningen av böcker ganska jämnt fördelad mellan könen, flickorna står för en lite större del än pojkarna. Dave Pelzers böcker där första boken heter ”Pojken som kallades Det” med efterföljare lånas flitigt ut av pojkarna, möjligtvis för att huvudpersonen är en

man. Ett annat exempel på en biografi som även lånas utav pojkarna och som står för 80% utav utlåningen är ”Jag är Zlatan Ibrahimovic: min historia”, även den lättlästa versionen ”Jag är Zlatan Ibrahimovic” lånas frekvent. Den lättlästa versionen har fungerat utmärkt hos elever som inte har förmåga att läsa originalboken. ”Att Zlatan har gjort mycket för att få pojkar att läsa har många vittnat om, men vet man om de killarna har fortsatt med andra böcker? Zlatan har visat att böcker inte bara är för tjejer – och det kan väl bara bra nog – men flera bibliotekarier har beklagat att de inte har något bra förslag på böcker man kan fortsätta med. Boken om Zlatan var också väldigt lättläst, egentligen är det konstigt att man gjorde en särskild LL-version av den”.²³ Jag menar att det är viktigt att få pojkarna att läsa och att de själva får bestämma vad de vill läsa, det skall inte några bibliotekarier göra. Återkommer till detta senare.

Jag menar för att utveckla läsförmågan behövs ett brett utbud av litteratur i ett skolbibliotek. I min undersökning ställde jag frågan:

- Vad önskar du av ett skolbibliotek? (gällande litteraturen)

Svaren var följande:

- där skall finnas många, nya och spännande böcker
- där skall finnas stort utbud av kärleksromaner, fantasy- och böcker om idrott/sport
- spännande biografier
- fler djurböcker (främst pojkarnas önskemål)

”Allt fler barn i landet kan redan läsa när de börjar skolan och många har kommit en bit på väg med sin läsning efter de första skolåren. Trots detta finns det skillnader mellan barn vad gäller hur bra de läser”.²⁴

När jag i min undersökning ställde frågorna:

-Hur började du läsa böcker?

-Vilken/vilka lärde dig att läsa?

fick jag ganska snarlika svar. Hur eleverna började läsa var bland annat när de gick i förskolan, årskurs 0, eller att föräldrarna läst högt för dem eller lärde dem att läsa. Någon har uppgett att

²³ Johan Unenge, *Läs själva – det kan smitta*, artikel i Opsis Barnkultur – Om barnkultur för vuxna, Nr 2/2013, s. 25

²⁴ Ulf Fredriksson & Karin Taube, *Läsning, läsvanor och läsundersökningar*, Studentlitteratur, Lund, 2012, s. 21

innehållet i en bok var intressant att höra och ville därför själv läsa. Några elever uppgav att de var intresserade av en viss genre och därför var det detta som inspirerade dem till att börja läsa. En elev hade skrivit: ”Jag låg på sjukhus och kunde inte röra mig och blev då tvungen att börja läsa”, och uppgav att det var en sjuksköterska som hade lärt eleven att läsa. Även mor- och farföräldrar hade lärt dem att läsa. Även äldre syskon fanns med bland dem som lärt dem att läsa. Flera hade uppgett att de lyssnat på CD-böcker och därefter själva börjat läsa.

Det finns många undersökningar om elevers läsvanor och vilken roll skolbiblioteket har i denna roll. När det gäller läsfrämjande åtgärder skriver Dahlström följande från en undersökning gjord på Brosby: ”Det verkade finnas en misströstan bland personalen, främst bland bibliotekarierna, vad gällde ungdomars intresse för litteratur och läsning. De menade att ungdomarna lånade och läste väldigt lite. Om de läste var det mest tidningar eller tidskrifter. De unga verkade inte heller ha någon ro för mer stillsamma aktiviteter enligt personalens uppfattning”.²⁵ Jag håller inte riktigt med om detta påstående, många utav våra elever på skolan lånar böcker kontinuerligt och flera utav dem läser flera böcker i veckan. Men frågan är ju hur man skall fånga de elever som inte gillar läsning? Elevers läsintresse speglar sig tydligt.

När det gäller årskurs 6 brukar lärarna läsa högt för eleverna i klassen. Vissa är mer koncentrerade än andra och lyssnar andäktigt. De som är okoncentrerade visar inget intresse enligt lärarna. När man lyssnar tillsammans skapas gemenskap och delaktighet. Eleverna kan sedan tillsammans diskutera innehåll och handling. Ingvar Lundberg och Katarina Herrlin skriver i sin bok ”God läsutveckling” ”att låna hem böcker är naturligtvis ingen garanti för att barnen läser dem”.²⁶ Men menar att de som lånar visar ett visst intresse av böcker. Lundberg/Herrlin skriver vidare: ”Flera undersökningar har också visat att barn som ofta lånar hem böcker har ett starkare läsintresse och oftast läser bättre än barn som inte lånar hem böcker”.²⁷ Detta påvisade min undersökning också att de elever som svarade att de skulle vilja ha information om nyutkomna böcker också var positivt inställda till skolbiblioteket och ville även att skolbiblioteket skulle vara öppet alla skolans dagar och dessutom hela dagar. ”Det bokslukande barnet lär sig lätt namn på olika författare och blir förtrogna med många boktitlar. Flera undersökningar har inte oväntat visat att barn som kan många författarnamn och boktitlar också har läst mycket mer och är mer intresserade av läsning än barn som inte har

²⁵ Britt Dahlström, *Stå mellan hyllorna och kramas* ”Bibliotekariers attityd till ungdomars biblioteksanvändning och läsning”, Magisteruppsats Högskolan, Borås, 2000, s. 53

²⁶ Ingvar Lundberg & Katarina Herrlin, *God läsutveckling – Kartläggning och övningar*, Natur & Kultur, Stockholm, 2009, s. 64

²⁷ Ingvar Lundberg & Katarina Herrlin, *God läsutveckling – Kartläggning och övningar*, Natur & Kultur, Stockholm, 2009, s. 64

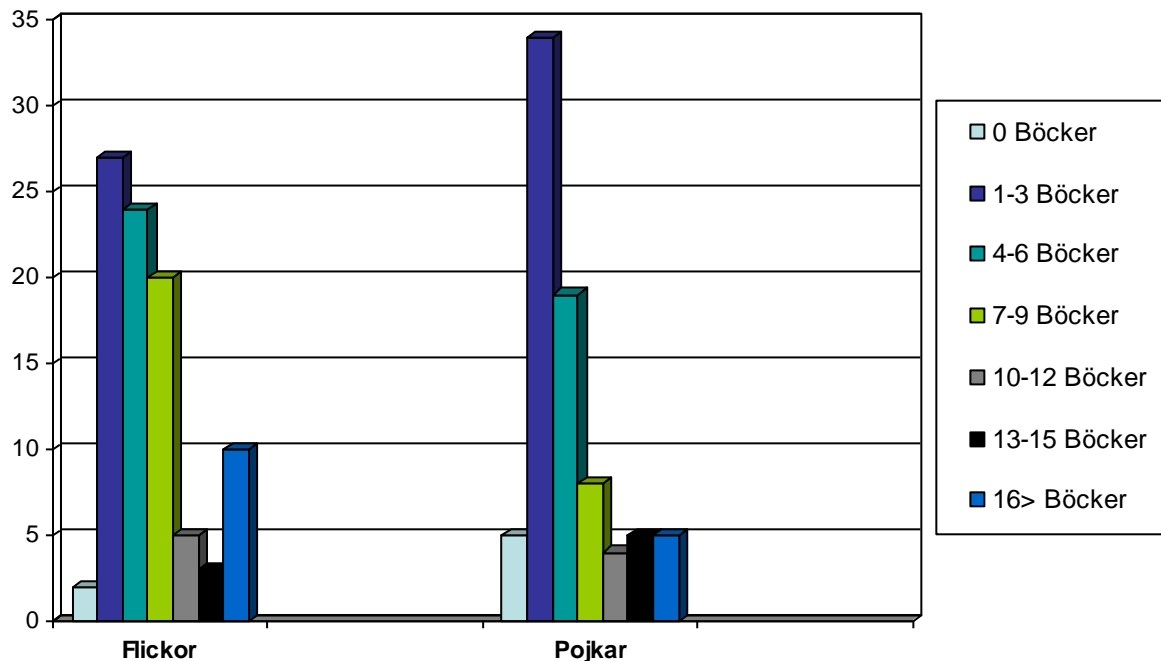
sådan kunskap”.²⁸ Detta känner jag igen från min egen skola där elever kommer in och frågar efter specifika titlar och författare, ofta är dessa elever mer läsvana än de som inte lånar lika ofta. De elever som efterfrågar böcker har oftast ett större läsintresse. När det gäller val av litteratur märktes en väsentlig skillnad, elever som gick i resursgrupper valde oftast facklitteratur framför skönlitteratur. Pojkarna uppgav här att de tyckte bäst om böcker som handlade om astronomi och rymden, biografier om berömda fotbollsspelare, teknik och historia.

Det är viktigt från tidig ålder med god läsutveckling. ”Läsutveckling är en process som pågår från tidig barndom ända upp i vuxen ålder.”²⁹ Det är viktigt att man låter eleverna läsa sin fritt valda litteratur i sin egen takt. Vi har på vår skola fem veckors lånetid, en elev skall inte behöva känna stress av att inte hinna läsa boken klart innan lånetiden går ut. Eleverna på skolan får gärna låna om böckerna med undantag om boken är reserverad. ”Släpp kunskapskraven! Det är läsarens upplevelse som gäller”.³⁰ Att lyssna till andra som läst samma bok kan göra att man upptäcker nya saker.

I min undersökning frågade jag eleverna hur många böcker de läser på sin fritid per år, ej läroböcker. Se Tabell 11.

Tabell 11. Hur många böcker läser du per år?

Alla eleverna hade svarat.

²⁸ Ingvar Lundberg & Katarina Herrlin, *God läsutveckling – Kartläggning och övningar*, Natur & Kultur, Stockholm, 2009, s. 65

²⁹ Eva-Britt Henriksson, *Ungdomars läsning – Läsintresse och läsutveckling*, Examensarbete Luleå Tekniska Universitet, 1999, s. 3

³⁰ Helena Öberg & Anne Ljungdahl, *Framtidens skolbibliotek – Den glada boken*, BTJ Förlag, 2009, s. 70

Resultatet blev övervikt för 1-3 böcker/år, därefter 4-6 böcker/år. Flickorna läser fler böcker än pojkarna utom vid alternativet 13-15 böcker/år där det var 5 pojkar och endast 3 flickor.

-Hur kan vi påverka eleverna att läsa skönlitteratur och samtidigt stimulera deras läsning och vilken litteratur väljer dagens barn och ungdomar? Har ju tidigare angett vad våra elever på skolan kan välja. Då det gäller fri vald läsning är eleverna väldigt påverkade av vad kamraterna läser och gillar. Tycker en kamrat att en bok är dålig, väljs oftast inte denna. Som vuxen lånar man en bok för att själv bilda sig en uppfattning om boken men en tonåring läser oftast det som andra tonåringar läser.

Som skolbibliotekarie har man möjligheter att hjälpa eleverna finna glädje i att läsa. Det finns många sätt att göra läsningen till något roligt, inte bara för att man måste och blir tvingad utav sin lärare. På vår skola har vi workshops. Vi har tre olika grupper, drama, bild och skrivgrupp. Eleverna får själva välja vilken grupp de vill tillhöra, det brukar bli jämn fördelning mellan grupperna. Temat bestäms av svensklärarna tillsammans med skolbibliotekarien, det kan till exempel vara fantasy-, kärleks- idrotts- eller deckartema. Vi bjuder in författare som är delaktiga i arbetet med skrivargruppen.

”Att träffa författare och illustratörer överbryggar avståndet mellan barnen och böckerna på ett sätt som inga andra upplevelser kan göra”.³¹ Då vi har vårt Skapande skola-projekt och vi bjudit in författare är eleverna väldigt förväntansfulla och tycker det är spännande att en känd författare kommer på besök och hjälper eleverna i deras skrivande. Detta kan också bidra till att eleverna blir mer positivt inställda och finner glädje i läsningen. De brukar skriva egna berättelser som författaren sedan läser igenom och ger sitt omdöme om. Många kanske drömmer om att bli författare, i och med att många idag skriver böcker kan detta inspirera ungdomar till att själva börja skriva böcker så småningom. Min erfarenhet i skolbiblioteket är att eleverna också vill känna igen sig i det de läser, det kan handla om kompis- och kärleksrelationer, homosexualitet, utanförskap, mobbning, utsatthet och böcker om ungdomar som kommer hit från andra länder och kulturer. Läsningen skall stimulera eleven till att vilja läsa mer. Som skolbibliotekarie kan man göra mycket för att försöka få eleverna till att läsa mer. Man kanske inte kan få med alla elever men har man lyckats med 80% utav eleverna att läsa frivilligt har man kommit långt. Man kan som skolbibliotekarie införskaffa ny och populär litteratur som eleverna efterfrågar. Eleverna på min skola önskade böcker inom vissa genrer, som framkom i undersökningen, till exempel böcker inom fantasy, skräck, idrott, kärlek men även biografier efterfrågades. På vår skola har bokcirkel anordnats enligt elevers önskemål, dessa har då ägt rum i skolbiblioteket. Bokcirkelarna ägde rum efter skoltid. Deltagarna var endast flickor, inga

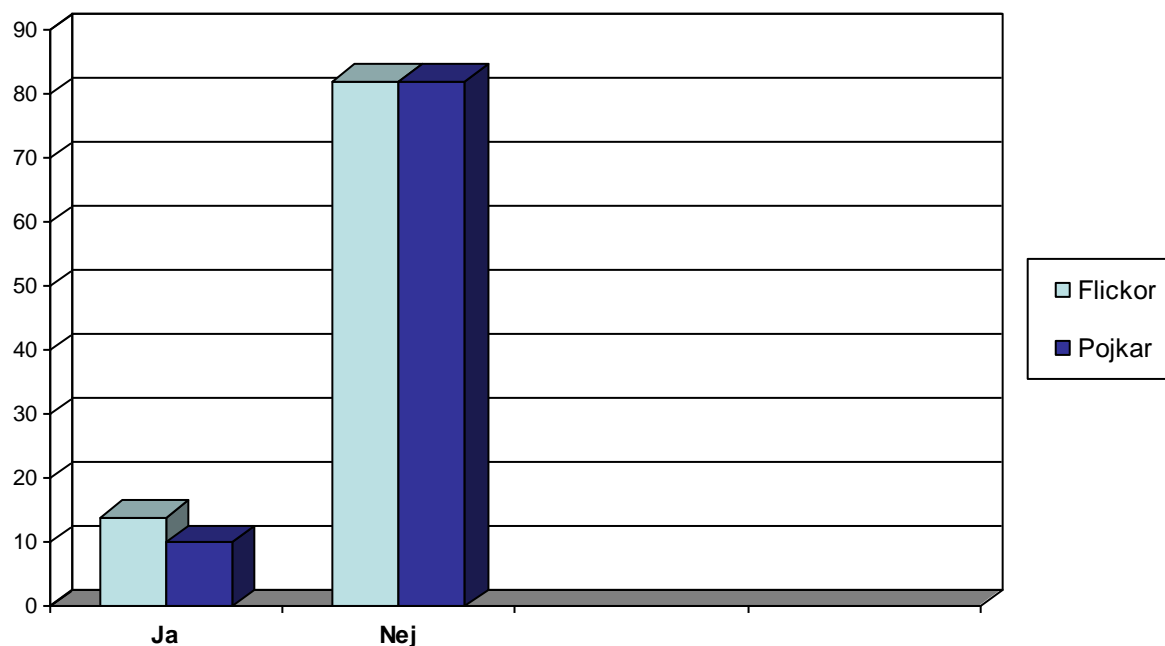
³¹ Aidan Chambers, *Böcker omkring oss*, Norstedts Förlag, Stockholm, 1995, s. 87

pojkar deltog på grund av att ingen anmälde sig. Var och en fick ta med sig en bok och berätta för de andra i gruppen. Risken är om man läser samma skönlitterära bok att alla inte läser lika snabbt, någon kanske inte har hunnit lika långt i boken som kamraterna och hänger då inte med i resonemanget kring boken och kan känna sig utanför. Att arrangera läsecirklar innebär både utmaningar och möjligheter. Det kan vara positivt i den bemärkelse att det blir någon slags mötespunkt. Då vi hade våra bokcirklar var det elever som redan var läsvana. Tyvärr är det svårt att få med lässvaga och elever som inte är litteraturintresserade i en bokcirkel. Eleverna läser gemensamma böcker i klasserna som diskuteras gemensamt och då kan det bli för mycket att även i skolbibliotekets regi läsa gemensamma böcker. Just att låta eleven välja fri bok tror jag man vinner mycket på. Givetvis finns det begränsningar men man skall ändå överlåta bokvalet till eleven.

I min undersökning ställde jag frågor om bokcirklar. Båda frågorna fick övervägande nej som svar men positivt var att 21 flickor och 10 pojkar svarade ja på frågan om de ville vara med i en bokcirkel. Se tabell 12 och 13.

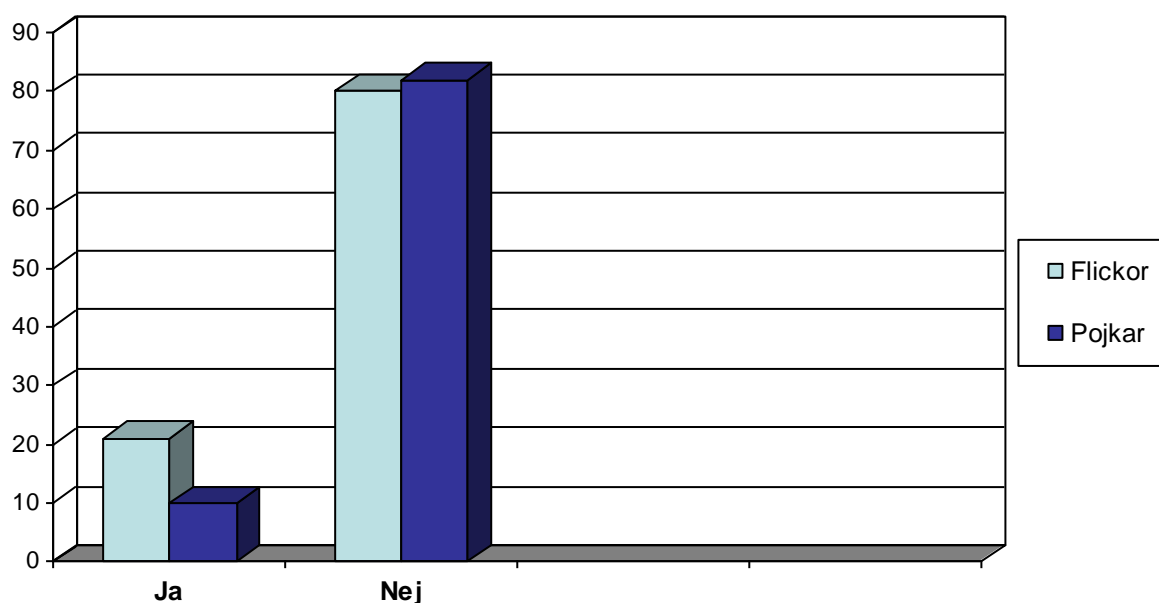
Tabell. 12 *Har du varit med i en bokcirkel?*

96 flickor och 92 pojkar hade svarat på frågan.

Tabell. 13 *Skulle du vilja vara med i en bokcirkel*

Alla flickorna hade svarat och 92 utav pojkarna.

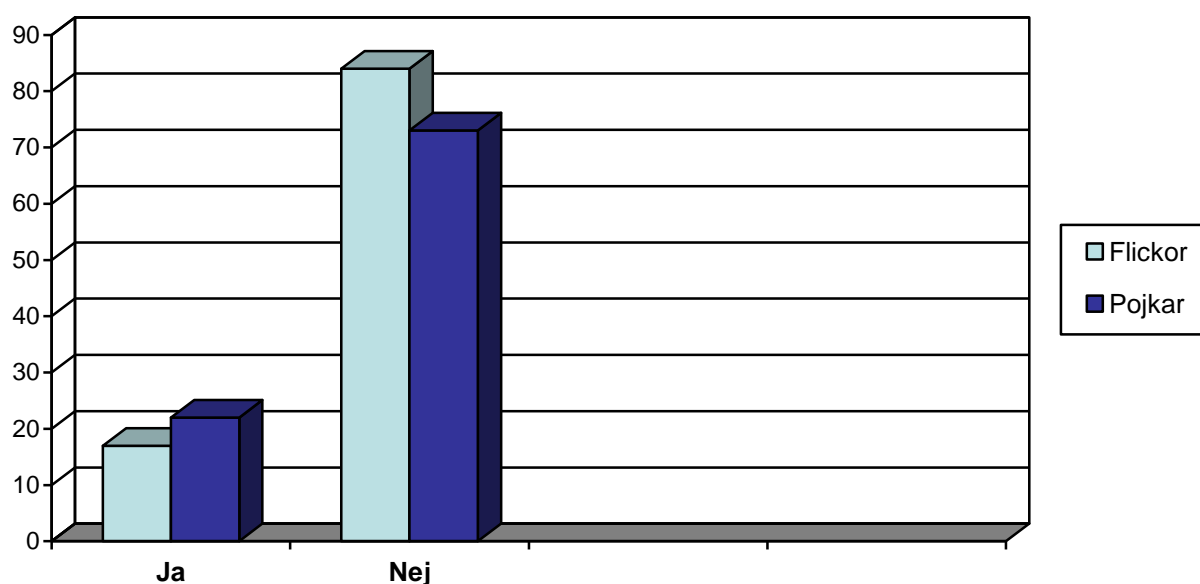

- Hur gör man då för att locka pojkar till att vara med i bokcirkel? Jag har inget direkt svar på frågan hur man lockar pojkar att läsa, jag tror att just i tonåren är det svårt att locka pojkar att vara med i bokcirkel, någon kanske vill men vågar eller vill inte som ensam pojke bland flickorna. Ett sätt kan vara att endast ha pojkar i en bokcirkel, där de kan diskutera den litteratur de läser. Då vi har vårt Skapande skola-projekt är alla elever från årskurs 8 delaktiga och många pojkar brukar välja skrivargruppen där en författare handleder gruppen, detta är ju positivt att många pojkar väljer att just skriva.

- Hur väcker man då elevernas läsintresse? Som skolbibliotekarie kan man göra en hel del, dels som jag nämnde ovan med bokcirkel men även bokprat både i skolbiblioteket och ute i klasserna. På frågan om eleverna skulle vilja ha bokprat, blev utfallet följande: Se tabell 14.

Tabell 14. Skulle du vilja ha bokprat?

Alla elever hade svarat på frågan.

På frågan svarade 17 flickor och 22 pojkar ja, vilket var glädjande, liten övervikt för pojkarna. I vilken regi de skulle vilja ha bokprat blev svaren följande:

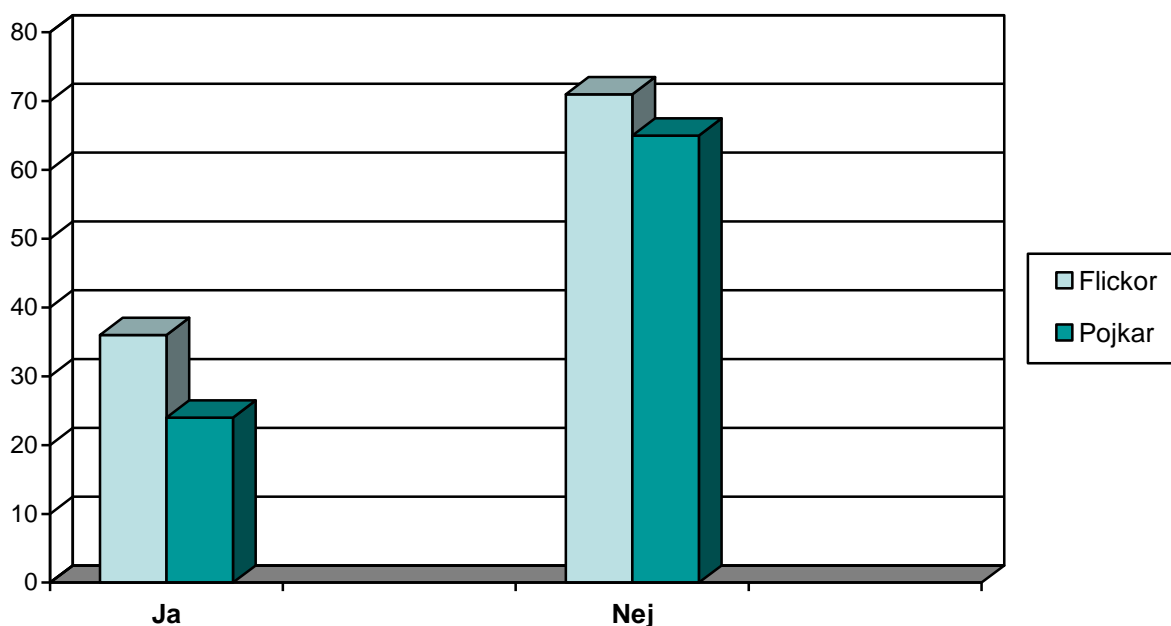
- På stadsbiblioteket: 10
- I skolbiblioteket: 9
- I klassen: 13
- I annan regi: 4 (med kompisar), 2 (via chatforum, skype) 1 svarade vet ej

Att skylta och tydliggöra populära nytkomna böcker är också viktigt i ett skolbibliotek. I och med att böckerna ”syns” kan detta vara en väg att väcka intresse på. Böcker som bara står tillsammans i en hylla varken syns eller väcker något intresse. Bokomslagen är viktiga och kan locka till läsning då man ser dessa. Nya böcker skyltas alltid och står framme i vårt skolbibliotek. På vår skola har vi boksnurror där böcker skyltas och byts ut beroende på vilken genre som är aktuell för tillfället. Dessa byts ut efter cirka 1 månad, då annan genre blir aktuell. På skolan har vi även sex- och samlevnadstema (i skolhälsovårdens regi) där biblioteket medverkar och ställer ut böcker inom ämnet. Likaså har vi förintelsetema och då skyltas böcker inom detta område. Eleverna skall också läsa aktuell litteratur vid dessa teman, på så vis ingår skolbiblioteket i undervisningen. Då jag ställde frågan:

- Har skolbiblioteket väckt ditt läsintresse? var det mindre än hälften som svarade ja på frågan. Däremot var det relativt jämnt mellan könen. Se tabell 15.

Tabell 15. Har skolbiblioteket väckt ditt läsintresse?

12 elever hade inte svarat på frågan.

”Läslust var för tidigare generationer ett begrepp som innebar lusten att studera vidare. Det är först sedan skolan började intressera sig för barns fritidsläsning som begreppet läslust blivit vad vi nu menar”.³² ”För att läslusten ska släppas fri måste läsvanan och läsförmågan också innebära att läsaren vågar lita på sin förmåga att förstå texten, litteraturens narrativa regler – dramaturgin”.³³ Jag menar det är viktigt att eleverna förstår innebörden av det de läser men ju mer läsning desto mer träning att förstå texten. Detta upptäckte jag då vi på skolan hade bokcirkel i skolbibliotekets regi och som jag tidigare nämnt, eleverna lyssnade och bytte åsikter om innehåll och handling i boken.

³² Helen Amborn & Jan Hansson, *Glädje i skolan – En bok om litteraturundervisning tillsammans med slukarålderns barn*, En bok för Alla, Stockholm, 1998, s. 18

³³ Helen Amborn & Jan Hansson, *Glädje i skolan- En bok om litteraturundervisning tillsammans med slukarålderns barn*, En bok för Alla, Stockholm, 1998, s. 21

Detta medförde intressanta och givande diskussioner i gruppen. Eleverna hade också olika åsikter om vem som var intressant i boken.

Ett annat sätt att få elever att bli mer intresserade av läsning och bli positivt inställda till skolbibliotek är att införa biblioteksråd där eleverna också skall ingå. Dels så kan de påverka bokinköpen och bestämma till viss del vilka böcker som skall köpas in och dels få känna sig delaktiga i verksamheten. Många elever kommer till skolbiblioteket med önskemål om bokinköp, deras önskemål brukar i möjligaste mån uppfyllas. Detta bidrar också till att de känner sig delaktiga och läsningen ökar. Ofta reserverar elever böcker, en del beställs via fjärrlån och till 99% kommer eleverna och frågar efter böckerna de beställt. Är man positivt inställd som skolbibliotekarie och fjärrlånar böcker till eleverna, ökar ju även detta läsningen. Det är viktigt att man som skolbibliotekarie går eleverna till mötes så mycket det är möjligt, att ge dem den service de frågar efter. En skolbibliotekarie som inte är serviceminded, kan ju inte påverka eleverna i positiv riktning till att läsa mer.

5. Utvärdering och sammanställning av enkätundersökningen

Jag utförde min undersökning i klassrummen, var själv närvarande då eleverna fyllde i enkäterna. Eleverna ställde frågor då de inte förstod och svarade i den mån de kunde. Alla tillfrågade 196 elever deltog i undersökningen. Svaren blev skiftande efter förutsättningar och intressen. Resultatet sammanställdes och delades in i kön och årskurser.

Endast 7 elever, 6 pojkar och 1 flicka, hade uppgett att de inte läste några böcker per år utöver läroböcker. Majoriteten låg mellan 1-3 böcker per år. Fördelningen blev följande:

0 böcker	1-3 böcker	4-6 böcker	7-9 böcker	10-12 böcker	13-15 böcker	16 böcker eller fler
5 pojkar	34 pojkar	19 pojkar	8 pojkar	4 pojkar	5 pojkar	5 pojkar
2 flickor	27 flickor	24 flickor	20 flickor	5 flickor	3 flickor	10 flickor

Det var ingen skillnad mellan de olika klasserna, fördelningen var jämn. Åldern då eleverna började att läsa på egen hand var ganska jämnt fördelat. Medelåldern bland flickorna var 7,2 år och bland pojkarna 7,4 år då de hade börjat att läsa. Oftast var det föräldrar, äldre syskon, mor- och farföräldrar, dagisfröknar och lärarna på lågstadiet som hade lärt dem att läsa.

Besöken i skolbiblioteket är av varierande grad. Alla eleverna på skolan besöker skolbiblioteket, dock inte alla på eget initiativ utan vid boklån på lärarnas inrådan. Majoriteten av eleverna hade valt skönlitteratur i första hand, facklitteratur var inte lika populärt att läsa. Elevernas intressen styrde valet av litteratur, även kamraterna påverkade valet av litteratur. Det som även påverkat valet av litteratur var att vissa böcker filmatiserats och därför var populära hos eleverna, detta hade eleverna också angett i enkäten. Genrerna som dominerade bland flickorna var kärlek, fantasy och skräck. Bland flickorna blev fördelningen att 42 hade kärlek som första hands val och 20 hade satt kärlek på andra plats. Näst populäraste genren var skräck, tätt följt av deckare och fantasy. Det som även tilltalade flickorna var att läsa biografier. Bland pojkarna dominerade idrott/sport, fantasy och skräck. 29 av pojkarna hade idrott som första hands val, därefter kom deckare på andra plats, sedan skräck och därefter fantasy. När det gällde facklitteraturen var det främst böcker som handlar om idrottsprofiler, särskilda sporter som boxning, fotboll, kampsporter, astronomi och naturvetenskap de läste.

På min fråga om eleverna läste E-böcker blev resultatet bland flickorna att 17 svarade ja och 84 nej, bland pojkarna blev resultatet att 13 svarade ja och 80 svarade nej på frågan (två pojkar hade inte svarat på frågan).

På frågan om de lyssnade på ljudböcker blev resultatet: 16 flickor svarade ja och 90 nej, 19 pojkar svarade ja och 74 nej. Alla flickorna hade svarat medan två av pojkarna inte hade svarat på frågan. Resultatet blev att pojkarna lyssnar på ljudböcker mer än vad flickorna gör. När det gäller sociala medier använde de allra flesta eleverna detta varje dag, de hade bland annat uppgett facebook, instagram, youtube, bloglovin, twitter, och skype. Fördelningen blev följande:

	Flickor	Pojkar
☐ Varje dag	96	65
☐ Ofta	3	20
☐ Sällan	2	8
☐ Aldrig	0	1

Alla flickor hade svarat och 94 utav 95 pojkar.

Några elever tyckte det var viktigt med datorer i skolbiblioteket men i och med att alla högstadiel elever numera har tillgång till egen dator tyckte eleverna att denna fråga inte var lika relevant men tyckte ändå att det skulle finnas datorer i skolbiblioteket. Många önskade även en whiteboardtavla och anslagstavla. När frågan kom till bokcirkel och bokprat var svaren inte lika

övertygande, majoriteten svarade nej att de inte önskade delta i bokcirkel eller ville ha bokprat. Bland flickorna blev svaren att 21 skulle vilja vara med i en bokcirkel medan 80 svarade nej. Alla flickorna hade svarat på frågan. Bland pojkarna var det 10 som skulle vilja delta medan 82 svarade nej. 92 utav 95 pojkar hade svarat på frågan. Några elever hade angivit att ”vi hinner inte” och av förståeliga skäl måste skolarbetet hinnas med i första hand och mycket som eleverna kanske skulle vilja får ”stryka på foten”. Annat som konkurrerar är olika fritidsintressen. Majoriteten hade heller inte tidigare deltagit i bokcirkel (på låg- och mellanstadiet). På min fråga: ”Har du varit med i någon bokcirkel?” blev resultatet att 14 flickor hade deltagit medan 82 inte hade deltagit. Bland pojkarna blev fördelningen att 10 hade deltagit och 82 hade inte deltagit i bokcirkel. 96 utav flickorna och 92 utav pojkarna hade svarat på frågan.

När det gällde frågan om de önskade bokprat svarade 17 ja och 84 nej bland flickorna, 22 pojkar svarade ja och 73 nej. Alla elever hade svarat på frågan. Glädjande var att det var fler pojkar än flickor som önskade bokprat. På min fråga om skolbiblioteket väckt deras läsintresse blev resultatet bland flickorna att 36 svarade ja medan 71 svarade nej, bland pojkarna hade 24 svarat ja och 65 nej på frågan. Fördelningen var relativt jämn mellan klasser, årskurser och kön. Årskurs 6 angav högre siffror till att skolbiblioteket väckt deras läsintresse. Även FBK (förberedelseklassen) hade höga siffror, endast en tyckte att skolbiblioteket inte hade väckt deras läsintresse.

Då det gällde frågan hur ofta de besökte skolbiblioteket (utöver lärarnas inrådan) blev svaren följande:

	Flickor	Pojkar
Ofta:	13	9
Sällan:	55	27
Mer sällan:	14	23
Aldrig:	13	23

Förklaring: med ofta menades besök varje dag, med sällan menade jag en gång per vecka, mer sällan cirka en gång i månaden. Detta förklarades för eleverna innan de skulle svara.

Majoriteten av eleverna var positiva och nöjda med skolbiblioteket. Alla flickorna och 84 av 95 pojkar hade svarat på frågan. 75 flickor var nöjda medan 26 inte var det, 58 pojkar var nöjda medan 26 inte var nöjda. Det som de önskade var mysiga läshörnor och soffor, alltså det som hade med interiören att göra. Några hade angett att de önskade fler spännande böcker och fler böcker på deras hemspråk hos elever som har annat modersmål än svenska. Vi har ett brett utbud av böcker på deras

hemspråk men eleverna önskade ännu fler. När det gäller det empiriska materialet är en viktig och intressant slutsats att eleverna främst använde skolbiblioteket för att låna böcker men även till stor del för tidningsläsning. När eleverna inte hade egna datorer, som jag nämnt om tidigare, använde de skolbiblioteket mer i lärande syfte samtidigt nyttjade de litteraturen som fanns för skolarbete. Numera då högstadieläverna har egna datorer nyttjas inte skolbiblioteket lika frekvent då det gäller skolarbete. Min uppfattning är att eleverna vill sitta i skolbiblioteket och ha lektioner, vilket tidigare skedde, det är snarare lärarna som numera sitter kvar med eleverna i klassrummen. Eleverna tyckte i min undersökning att skolbiblioteket i det stora hela är mysigt och trevligt att sitta i. Ett klassrum uttryckte någon ”var fyrkantigt att sitta i”.

6. Sammanfattning

För mig som arbetar i ett ”levande skolbibliotek” har denna undersökning givit mig mycket när det gäller skolbiblioteket och dess verksamhet. Eleverna har varit tillmötesgående och positivt inställda till att medverka i enkäten. De ställde frågor då de inte förstod och svarade med bästa förmåga på frågorna. Då vi på skolan har elever med olika förutsättningar och elever från andra kulturer krävs ett brett och varierat utbud av böcker i skolbiblioteket. Även olika hjälpmedel, ljudböcker, lättlästa böcker och ”äppelhylla” måste finnas i ett skolbibliotek. Även böcker på elevers modersmål bör finnas.

Min uppfattning efter denna undersökning är att skolbiblioteket spelar en oerhört viktig roll för eleverna både vad gäller skolarbete, hjälp med informationssökning och att hjälpa och ”vägleda” dem att hitta ”rätt” litteratur. Man kan som skolbibliotekarie ge boktips och ”vägleda” eleverna men valet skall alltid vara elevens. Även funnit i min undersökning att skolbiblioteket fyller en viktig social funktion hos eleverna. Inte en enda elev, i min undersökning, var negativt inställd till skolbiblioteket, däremot är ju inte alla elever läsglada och besöker skolbiblioteket särskilt ofta men eleverna tyckte att skolbiblioteket fyller en viktig funktion. Många hade antytt att de kände sig trygga i skolbiblioteket och kunde dra sig undan dit om det blev för stökigt i centralhallen. Eleverna skall inte behöva känna sig tvingade att endast läsa böcker då de vistas i skolbiblioteket, skolbiblioteket skall vara en oas även för tidningsläsning och avkoppling. Flera elever kan en termin låna flitigt medan terminen efter låna mindre antal böcker. Detta behöver inte tyda på minskat intresse för böcker utan kan bero på att mycket annat tar elevens tid i besiktning, det kan vara att eleverna är på prao (praktisk arbetslivsorientering) eller att eleverna har ökad belastning i sitt skolarbete. Men det jag funnit och det jag tidigare framhållit är att ett brett och lockande utbud i

skolbiblioteket gör att eleverna lockas till att läsa mer och på så sätt kan skolbiblioteket spela en viktig roll då det gäller elevernas läsning.

Litteraturförteckning:

Amborn, Helen & Hansson, Jan, *Glädje i skolan – En bok om litteraturundervisning tillsammans med slukarålderns barn*, En bok för Alla, Stockholm, 1998

Andersson, Helén & Eriksson, Tove, (red.), *Framsidan -1 – Öppna dörrar för öppna sinnen – skolbiblioteken och framtiden*, Publikation Kultur i Väst, Regionbiblioteket, 2010

Barrett, Helle & Eriksson, Bibi, (red.), *Skolbibliotekets möjligheter – Från förskola till gymnasium*, BTJ, Förlag, Lund, 2010

Chambers, Aidan, *Böcker inom oss: om boksamtal*, Norstedts Förlag, Stockholm, 1994

Dahlström, Britt, *Stå mellan hyllorna och kramas – Bibliotekariers attityd till ungdomars biblioteksanvändning och läsning* Högskolan, Borås, Magisteruppsats i Biblioteks- och informationsvetenskap, 2000

Fredriksson, Ulf & Taube, Karin, *Läsning, läsvanor och läsundersökningar*, Studentlitteratur, Lund, 2012

Hell, Maud, *Skolbiblioteksutveckling – skolutveckling*, BTJ Förlag, Lund, 2011

Henriksson, Eva-Britt, *Ungdomars läsning – Läsintrasse och läsutveckling*, Luleå Tekniska Universitet, Pedagogutbildningarna, 1999

Limberg, Louise, *Skolbibliotekets pedagogiska roll – en kunskapsöversikt*, Skolverket, Liber Distribution, Stockholm, 2002

Lundberg Ingvar & Herrlin, Katarina, *God läsutveckling – Kartläggning och övningar*, Natur & Kultur, Stockholm, 2009

McAllen, Audrey, *Hur kan vi hjälpa barn med läs- och skrivsvårigheter? – Erfarenheter från Waldorfpedagogiken*, Telleby Bokförlag, Järna, 1996

Nilson, Monika, *Informationsfärdighet i praktiken – skolbibliotekarie och lärare i samverkan*, BTJ Förlag, Lund, 2007

Nobel, Agnes, *Törnrosa och skolbiblioteket*, Skolöverstyrelsen och Liber Utbildningsförlaget, Stockholm, 1982

Rydbeck, Kerstin, (red.), *Spelar skolbibliotek en roll? En presentation av fem projekt från en forskningscirkel om skolbibliotek* Uppsala Universitet, Institutionen för ABM, 2009

Stribe, Birgitta, *Skolbibliotek – en pedagogisk resurs i undervisningen*, BTJ Förlag, Lund, 2007

Svensson, Cai, *Barns och ungdomars läsning – en problemöversikt och förslag till forskning*, Universitetet, Linköping, 1989

Öberg, Helena & Ljungdahl, Anne, *Framtidens skolbibliotek – Den glada boken*, BTJ Förlag, Lund, 2009

Tidskrifter:

Unenge, Johan, *Läs själva – det kan smitta*, artikel i OPSIS Kalopsis Nr 1, Statens Kulturråd, Stockholm, 2013

Westas, Bo, *Skolan behöver bemannade bibliotek*, artikel i PING, Nr 1, tidskrift utgiven av fackförbundet DIK, 2013

Sammanställning över vald skönlitteratur, där 1 är första hands val och 12 är sista. Flickornas val.

Genrer	Deckare	Djur	Fantasy	Historia	Idrott	Klassiker	Kärlek	Manga	Science fi	Skräck	Äventyr	Annat
Valen	Antalet elever											
1:a	14	3	16	1	1	3	42	5	1	11	8	5
2:a	16	3	10	1	2	1	20	6	0	17	18	3
3:e	13	1	3	1	4	3	16	2	6	20	24	1
4:e	5	4	10	4	4	4	4	4	4	9	23	2
5:e	14	4	11	5	6	8	1	1	4	11	2	5
6:e	6	4	9	7	7	7	1	0	7	6	5	1
7:e	3	11	8	6	5	10	1	0	11	3	2	2
8:e	4	10	4	7	9	8	1	2	11	3	0	2
9:e	2	12	5	5	8	8	0	7	7	3	0	0
10:e	2	5	1	8	8	7	0	8	12	2	1	3
11:e	0	6	0	16	3	2	2	14	2	5	0	0
12:e	0	0	0	0	3	0	0	4	0	2	0	11

Alla flickor hade deltagit. Som framgår har 42 elever valt kärlek som första hands val, 20 som andra hands val. Även skräck, deckare och fantasy stod högt rankade. Däremot hade endast en elev valt historia, idrott och science fiction som första hands val. "Annat" var bland annat biografier.

Sammanställning över vald skönlitteratur, där 1 är första hands val och 12 är sista. Pojkarnas val.

Genrer	Deckare	Djur	Fantasy	Historia	Idrott	Klassiker	Kärlek	Manga	Science fi	Skräck	Äventyr	Annat
Valen	Antalet elever											
1:a	19	4	14	5	29	1	1	7	5	13	9	2
2:a	5	3	16	11	9	1	1	2	5	5	16	2
3:e	7	1	5	5	4	6	2	1	5	14	15	3
4:e	5	3	8	2	3	5	1	1	5	9	8	2
5:e	2	0	6	9	2	8	4	3	6	3	3	0
6:e	5	3	3	3	4	5	4	3	9	2	2	1
7:e	5	2	3	1	3	7	5	2	8	3	2	0
8:e	5	4	2	5	3	5	4	8	1	1	4	0
9:e	0	9	2	7	3	6	3	7	2	3	1	1
10:e	3	8	1	1	3	2	11	4	6	2	0	1
11:e	0	6	0	2	6	2	6	8	3	2	0	3
12:e	1	2	0	2	0	1	3	1	1	0	0	7

Alla pojkar hade deltagit. Hela 29 elever hade idrott som första hands val. Även fantasy, skräck och deckare var i topp. Endast en elev hade valt klassiker och kärlek som första och andra hands val.